

ISLAMSKÉ PRÁVO

(OBLASŤ MIERU A VOJNY)

EDÍCIA
ISLAMSKÉ
PUBLIKÁCIE

Abdulwahab Al-Sbenaty

Islamské právo

Oblasť mieru a vojny

I
S
L
A
M
S
K
É

Islamské právo
Oblasť mieru a vojny

Autor:
Mgr. Abdulwahab Al-Sbenaty

P
U
B
L
I
K
Á
C
I
E

Prvé vydanie
Bratislava 2003

© Abdulwahab Al-Sbenaty

Vydal: ALJA, s.r.o., Bratislava

ISBN 80-968262-3-9

OBSAH

Obsah	3
Predslov	5
1. Všeobecná charakteristika mierového a vojnového práva v islamskom zákonodarstve	6
2. Muslimovia a nemuslimovia	15
2.1. Vzájomný vzťah muslimov	16
2.2. Vzťah muslimov a nemuslimov	17
3. Historický vývoj islamského mierového a vojnového práva	24
4. Právna úprava mieru a vojny v islamskom zákonodarstve	37
4.1. Niektoré základné pojmy mierového a vojnového práva	41
4.2. Povinnosti veliteľov a vojakov počas vojny	42
4.2.1. Povinnosti veliteľa vojska	42
4.2.2. Povinnosti vojakov	43
4.2.3. Povinnosti vojska	44
4.3. Vojnoví zajatci	46
4.4. Záväzné ustanovenia o správaní sa vojska počas vojny	50
4.5. Odkazy proroka Muhammada a prvých kalifov muslimským vojskám	52

5. Ustanovenia o ukončení vojny	55
5.1. Zmluva o prímerí	56
5.2. Zmluvy o nedotknuteľnosti	57
5.2.1. Žizja - symbolický poplatok za poskytnutie ochrany	59
5.3. Zmluva o zaručení bezpečnosti	61
5.4. Závaznosť zmlúv a dohôd z hľadiska islamského náboženstva	64
6. Žihád - vynaloženie úsilia	67
6.1. Žihád ako všeobecná povinnosť	70
6.2. Spôsobilosť na výkon žihádu	71
6.3. Postavenie toho, kto pri výkone žihádu zomrie, z hľadiska islamského náboženstva	72
6.4. Žihád v súčasnom ponímaní muslimov	73
Záver	76
Použitá literatúra	77

Predslov

Udalosti posledných rokov vo svete, ktoré sa skloňujú najmä v súvislosti s islamským náboženstvom, nás priviedli na myšlienku nutnosti predložiť verejnosti túto skromnú štúdiu o islamskom práve omnoho skôr, ako to bolo naplánované.

Publikácia uvádza čitateľa do pomerne neznámej oblasti islamského práva a poskytuje mu i stručný historický prehľad formovania sa islamského právneho systému.

Dúfame, že čitateľ tak získa aj určitý obraz o islamskom náboženstve, a to v tom smere, že rozlíši, aké správanie a ktoré činy sú v súlade s islamským náboženstvom a ktoré nie.

Autor

Prvá kapitola

Všeobecná charakteris- tika mierového a vojnového práva v islamskom zákonodarstve

Prvá kapitola

Všeobecná charakteristika mierového a vojnového práva v islamskom zákonodarstve

Pod pojmom islamské mierové a vojnové právo možno chápať všeobecne záväzné právne normy upravujúce základné zásady mierového spolužitia medzi muslimami a nemuslimami, ako i vznik, zmenu a zánik právnych vzťahov v oblasti mieru a vojny. Základné zásady islamského mierového a vojnového práva boli položené v Koráne. V dobe zoslania Koránu poslovi Muhammadovi (p.) a v nasledujúcich niekoľkých desaťročiach ešte neexistoval ucelený právny systém, aký sa neskôr pod vplyvom zákonodarstva islamského štátu vytvoril. To korešponduje aj s dvoma skutočnosťami: 1) úlohou proroka Muhammada i napriek tomu, že položil základy islamského štátu, bolo v prvom rade oznámiť ľuďom posolstvo, ktoré mu bolo zoslané Bohom, t.j. Korán a naučiť ľudí žiť a správať sa v jeho intenciách; 2) čím viac sa ľudia vzdŕaľovali od doby, v ktorej prorok Muhammad a jeho spoločníci žili, tým viac vznikla potreba úpravy spoločenských vzťahov medzi ľuďmi tak, aby sa spôsobu a princípom, podľa ktorých prorok a prví muslimovia žili, dala všeobecne záväzná forma. K tomu pribudol aj fakt, že písomným zachytením Koránu ešte počas života proroka Muhammada a pod jeho dohľadom sa znemožnili akékoľvek zmeny v jeho obsahu, čo však viedlo k tomu, že sa začali objavovať desiatky až státisíce vymyslených výrokov, ktoré sa pripisovali prorokovi Muhammadovi a ktoré on pravdepodobne nikdy nepovedal. To viedlo i k tomu, že určité vedecké authority pristúpili ku kodifikácii výrokov proroka Muhammada so snahou vylúčiť tie výroky, ktoré nepovažovali za úplne dôveryhodné, a tak vzniklo niekoľko zbierok výrokov známych pod menom

"Al Siháh". Korán a zbierky výrokov proroka Muhammada sa potom stali základným prameňom islamského zákonodarstva a islamského práva.

Na vrchole zásad, ktoré Korán ustanovuje v oblasti mieru a vojny, je zásada mierového nažívania medzi ľuďmi. Táto zásada vyplýva nielen z mnohých jeho veršov, ale i z celkového ducha Koránu. Ľudský život sa považuje za dar od Boha, ktorý si treba vážiť a nemrhať ním. Korán o poslovi Muhammadovi (p.) hovorí: "Poslali sme ťa len ako milosť ľuďom", teda s posolstvom, ktoré má učiť ľudí ako žiť v súlade so zákonitosťami, ktoré Boh položil svetu okolo nás.

Aby si muslimovia neustále uvedomovali význam a cennosť mieru, želanie a záruka mieru sa stali súčasťou pozdravu muslimov, ktorý znie: "Al Salámu alejkom wa rahmatulláhi wa barakátuhu", t.j. mier s tebou, milosť Božia a jeho požehnanie. Prorok Muhammad (p.) v jednom zo svojich výrokov povedal: "Boh učinil mier pozdravom nášho spoločenstva (spoločenstva muslimov) a bezpečím pre tých, ktorí sú pod našou ochranou".

V nadväznosti na zásadu mierového nažívania medzi ľuďmi Korán vymedzuje ďalšiu nemenej dôležitú zásadu, a to zásadu, náboženskej slobody a slobody presvedčenia. Táto zásada sa plne prejavuje vo verši, v ktorom sa hovorí, že v otázkach prijatia či odmietnutia ktoréhokoľvek náboženstva, vrátane islamského, sa nesmie prejaviť ani náznak nátlaku či donútenia (pozri verš Koránu 256 druhej kapitoly). V nadväznosti na to Boh najvyšší v inom verši ľuďom objasňuje, že keby bol chcel a v tomto smere by uplatnil svoju absolútnu moc, tak by všetci, ktorí žijú na Zemi, v Neho verili, On - Boh - im však ponechal slobodu rozhodovania, ktorú nemá nik obmedzovať.

Medzi základné princípy a práva, na ktorých je islamské právo vybudované, možno zaradiť:

1. Právo na život. Islamské právo si ľudský život nesmierne cení ako právo, ktoré Boh ľuďom dal. Na základe tejto skutočnosti je potom postavený aj celý systém ochrany tohto práva. Pri akomkoľvek zásahu do tohto práva nad rámec, ktorý právo

pripúšťa, právny systém ihneď zakročuje. V niektorých prípadoch je miera zásahov voči spoločnosti a právam iných ľudí a nebezpečenstvo opakovania takýchto zásahov také veľké, že právny systém uprednostní takéto osoby natrvalo eliminovať. Ide napr. o prípady úmyselnej vraždy, pri ktorej je porucha osobnosti páchatela taká zjavná, že nemožno mať istotu, že v prípade jeho návratu do spoločnosti nedôjde k opakovaniu činov, ktoré predtým spáchal. V tomto smere sa tu javí jasná zodpovednosť štátu za životy ostatných ľudí.

2. *Právo na majetok a na ochranu tohto majetku.* Ide o princíp, ktorý zaručuje ľuďom ich nadobudnuté majetky a chráni osobné vlastníctvo. Do tohto práva môže štát zasahovať len v medziach, ktoré určuje islamské zákonodarstvo a islamské právo. Ako príklad možného zásahu štátu do tohto práva je neodvedenie príslušnej dávky zakat ⁽¹⁾.

3. *Právo na sociálnu podporu.* Toto právo sa prejavuje v povinnosti štátu poskytovať občanom, ktorí sa dostali do finančnej núdze, pomoc. Takúto pomoc štát poskytuje jednak z príjmov z dávky zakat a jednak z iných príjmov, pokiaľ je to možné.

4. *Právo na ochranu mena, cti, atď.* Ide sčasti o práva, ktoré slovenský Občiansky zákonník označuje ako osobnostné práva.

5. *Právo na ochranu práv vyplývajúcich zo slobody človeka.* Pod týmto princípom sa rozumie sloboda myslenia, sloboda náboženského vyznania, slobodný výber práce, atď.

6. *Právo voľného pohybu a pobytu v rámci územia štátu.*

7. *Právo na poznanie a vyjadrovanie názorov.* Takéto práva možno obmedziť len na základe zákona a v prípadoch, ak by mohli mať negatívne pôsobenie na spoločnosť. Právo na vlastný názor a na upozornenie na chyby a nedostatky vo verejnom živote však nie je len právom, ale i povinnosťou. Prorok Muham-

(1): Bližšie o tejto dávke pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, *Islam - viera a náboženstvo*, ALJA s.r.o., Bratislava 2002

mad (p.) povedal: "Ten, kto nepovie alebo neupozorní na pravdu (keď vidí pred sebou nepravdu alebo nepráv), je ako nemý satan".

Vyššie uvedené, ale i mnohé ďalšie princípy, na ktorých stojí islamské právo, zaručujú muslimom i nemuslimom právo na pokojný a nerušený život. Preto i vojna ako taká je krajne nežiadúcim prostriedkom, ktorý v maximálnej miere ohrozuje spomenuté práva ľudí a ničí všetko, čo je so životom spojené. To objasňuje aj niektoré ustanovenia islamského mierového a vojnového práva, ktoré vojakom v prípade prehry alebo výhry prísne zakazujú pomstu, devastovanie, ničenie, bezdôvodné zabíjanie, rabovanie, atď.

Za významné a svojím charakterom rozhodujúce obdobie pre vznik islamského práva v podobe, v akej ho dnes poznáme, bolo obdobie vzniku zbierok výrokov proroka Muhammada a obdobie vzniku štyroch hlavných právnych smerov. Medzi najznámejšie zbierky výrokov - **Al Siháh** patria nasledujúce zbierky: 1) **zbierka Sahíh Al Bucháry**, jej autorom bol Abú Abdulláh Muhammad Ibn Ismáil Al Bucháry (810-870, rovná sa tretiemu storočiu islamského letopočtu), narodil sa a zomrel v Buchare; 2) **zbierka Sahíh Muslim**, jej autorom bol Abú Al Husejn ibn Al Hažžáz (817-865), narodil sa v Nišapúru; 3) **zbierka od autora Al Turmuzi** (zomrel 982); 4) **zbierka od autora Al Nisá'i** (zomrel 915); 5) **zbierka od autora Abú Dáved** (zomrel 888) a 6) **zbierka zvaná Al Siháh al Sitta**, jej autorom bol Abú Muhammad Ibn Jezíd Al Qazvíni - Ibn Máža (824-886).

Hlavné štyri právne smery sú:

1. **Hanafijovský smer.** Založil ho Abú Hanífa. Abú Hanífa bol perzského pôvodu. Zomrel v roku 767. Pôsobil najmä v Iraku v meste Basra;
2. **Málikovský smer.** Jeho zakladateľom bol Málek Bin Anas. Pôsobil najmä na území Arabského polostrova. Zomrel

v roku 795 v Medine, dnešná Saudská Arábia;

3. Šáfijovský smer. Jeho zakladateľom je Muhammad Ibn Idrís Al Šáfi'i. Narodil sa v Gaze a vyučoval v oblasti Arabského polostrova, Egypta a Iraku. Zomrel v roku 820;

4. Hanbalovský smer. Založil ho Ahmad Ibn Hanbal, žiak Al Šáfi'iho. Narodil sa v Bagdade a pôsobil v Sýrii, Jemene a v Hižáze (približne dnešné územie Saudskej Arábie). Zomrel v roku 855.

Abú Hanífa v podstate žil na rozhraní Umejjovského a Abbasovského kalifátu (po smrti proroka Muhammada nastúpilo obdobie štyroch prvých kalifov zvané obdobie Rášidovského kalifátu, potom obdobie kalifátu Umejjovskej dynastie a po jeho páde obdobie kalifátu Abbásovskej dynastie). Ostatní traja učenci žili už v období počiatkov a rozkvetu Abbásovského kalifátu. Abbásovský kalifát sa vyznačoval najmä rozsiahlosťou územia islamského štátu, rôznorodosťou národov, kultúr a náboženstiev, ktoré v jeho rámci existovali, ako i tzv. zlatým vekom vedy a kultúry islamského štátu. Koniec Abbasovského kalifátu sa však spája aj posilnením pozície Turkov na politicky a vojensky dôležitých miestach v riadení štátu a so začiatkom obdobia rozdrobenosti, v ktorom sa islamský štát začína postupne drobiť na menšie a menšie oblasti, ktoré sa od centrálneho štátu odtrhávali. Koniec Abbasovského kalifátu sa spája aj s príchodom mongolských vojsk, ktoré vtrhli do Bagdadu - hlavného mesta štátu - vypálili ho, drancovali, ničili cenné knihy a kultúrne pamiatky. I keď sa abbásovskému kalifovi podarilo utiecť do Egypta, kde formálne Abbasovský kalifát pokračoval v rámci Fatimovského kalifátu, skutočný koniec Abbasovského kalifátu nastal obsadením Bagdadu. Možno teda povedať, že spomenutí zakladatelia právnych smerov žili v dobe, kedy začínal islamský štát rozkvitať najmä v oblastiach ekonomiky, kultúry a vedy. Okrem veľkého politického vplyvu, ktorý si zachovával vo vtedajšom svete. Bolo to obdobie, kedy

bola tvorivá činnosť na vrchole a básnici, spisovatelia a vedci z rôznych disciplín boli vysoko ohodnocovaní a odmeňovaní kalifmi a boli ideálne podmienky na ich činnosť. Rozvoj života viedol k rozvoju zákonodarstva a právneho systému, ktorý musel pokryť spoločenské potreby vtedajšej doby. Z tohto dôvodu sa názory predstaviteľov spomenutých štyroch smerov a ich učencov dodnes považujú za prameň islamského práva a za východisko, z ktorého sa vychádza pri posudzovaní právnych otázok a pri používaní analógií. Každý zo spomenutých zakladateľov pôsobil na inom území, v inej dobe, za iných spoločenských podmienok, a teda bolo pochopiteľné, že pri úpravách týkajúcich sa určitých záležitostí sa ich stanoviská budú líšiť (občas sa stávalo, že niektorý z nich vyslovil určitý názor na riešenie konkrétneho prípadu, avšak po niekoľkých rokoch na riešenie podobnej situácie vyslovil odlišné stanovisko). Neskôr - po smrti zakladateľov týchto smerov - veľká časť muslimov sa rozdelila na stúpcov toho či onoho smeru a neraz medzi nimi vznikli aj konflikty pri riešení určitých otázok, pretože každý zastával ustanovenia smeru, ktorý nasledoval. V dvadsiatom storočí sa však veľa muslimov už nehlási k žiadnemu z uvedených smerov, ale skôr je tu snaha v duchu požiadaviek dnešnej doby brať z ustanovení spomenutých smerov to ustanovenie, ktoré sa zdá byť najvhodnejšie a najjednoduchšie pre riešenie určitej otázky. Pokiaľ ide o muslimov, ktorí nežijú v arabských a islamských štátoch, vzniká tendencia preberať tie ustanovenia, ktoré im život uľahčia, a nie ho sťažia.

Treba však podotknúť, že dnes sa v mnohých arabských a islamských krajinách islamské právo oficiálne neuplatňuje. Jeho praktické uplatnenie najviac nachádzame v oblasti občianskeho práva, najmä rodinného. To napokon vedie k tomu, že v takýchto štátoch existuje duálny právny systém. Jeden je zabezpečený donucovacou mocou štátu a druhý morálnou a náboženskou mocou. To znamená, že v týchto štátoch existuje

oficiálny právny systém, ktorý je všeobecne rešpektovaný občanmi týchto štátov a ktorý sa uplatňuje tak ako v ostatných štátoch sveta. U časti obyvateľstva však prevláda názor, že tento systém je vnútený, nerieši problémy spoločnosti a bolo by žiadúce vrátiť sa k pôvodnému islamskému právnemu systému. Mnohí zástancovia úplného návratu k pôvodnému islamskému právnemu systému však nemajú úplne jasnú predstavu, ako takýto návrat uskutočniť v dnešných podmienkach. V konečnom dôsledku to však neznamená, že ak ľudia pociťujú potrebu návratu k islamskému právnemu systému, ide o radikálnych alebo ortodoxných muslimov. Ide tu skôr o vnútorný pocit, že nežijú úplne v súlade s náboženstvom, ktoré vyznávajú. Ako príklad môžeme uviesť dávku zakat. Zakat je povinný percentuálne stanovený ročný odvod z majetku do štátnej pokladnice (2). Tieto odvody potom štát rozdeľuje ako finančnú pomoc chudobným. V mnohých islamských štátoch je dnes zavedená daňová sústava a systém sociálnych odvodov a sociálnej pomoci. Inštitútu zakat štáty prestali venovať pozornosť a túto odvodovú povinnosť zrušili. Mnohí muslimovia i napriek tomu, že platia dane a odvody štátu a štát povinnosť platiť zakat zrušil, túto povinnosť plnia a zakat neodvádzajú teda štátu, ktorý o ňu nejaví záujem, ale priamo ľuďom, ktorí ju potrebujú. V podobných prípadoch sa spomínaná duálnosť prejavuje.

Základné zásady i právne normy v oblasti mierového i vojnového práva sú všeobecne záväzné pre spoločenstvo muslimov. Ich záväznosť pramení v prvom rade z presvedčenia o nevyhnutnosti dodržiavania ustanovení náboženstva, o ktorom sú presvedčení. Takéto zásady sú teda súčasťou ich celkového

(2): Pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, ALJA, s.r.o., Bratislava 2002.

životného presvedčenia, a preto sú pre nich záväzné bez potreby akéhokoľvek presvedčovania o ich opodstatnenosti, spravodlivosti alebo hodnotách, ktoré oni v skutočnosti predstavujú. Záväznosť týchto ustanovení si uvedomuje každý muslim, nie však každý má tú vnútornú silu, ktorá by zaručila, že ich na určitom mieste, v určitom čase a za určitých okolností neporuší. Preto sa tieto ustanovenia, ktoré svoju silu čerpajú najmä z morálnej záväznosti, dostali i do roviny právnej, v rámci ktorej pôsobí i donucovacia moc štátu, ktorá dohliada na ich dodržiavanie tam, kde je predpoklad ich porušenia.

Ak sa pozrieme na zásady, ktoré sú dnes uplatňované v právnej oblasti regulujúcej mier a vojnu, či už na medzinárodnej alebo lokálnej úrovni v demokratických štátoch, zistíme, že sú podobné zásadám, ktoré islamské náboženstvo svojím príchodom presadzovalo. Tieto zásady - i keď sa vcelku nie stále dodržiavali - riadili život muslimov a islamského štátu v oblasti mieru a vojny na vnútroštátnej i medzinárodnej úrovni.

Druhá kapitola

Muslimovia a nemuslimovia

Druhá kapitola Muslimovia a nemuslimovia

Prv než pristúpime k výkladu vzťahu muslimov k nemuslimom, je potrebné vymedziť, kto sa považuje za muslima a kto nie. Za muslima sa v najširšom zmysle považuje každá osoba, ktorá uzná, že niet boha okrem Boha a že Muhammad je Jeho poslom, koná modlitbu, dáva zakat, dodržiava pôst v predpísanom mesiaci a vykoná púť, pokiaľ na to bude mať finančné zabezpečenie (ide o tzv. články islamu). Za nemuslima sa potom pokladá každý, kto neuznáva Boha, posolstvo posla Muhammada (p.) alebo nedodržiava spomenuté základné náboženské úkony, i keď k otázke, kedy muslim prestáva byť muslimom, existuje niekoľko stanovísk. Niektoré stanoviská pokladajú osobu za muslima, ak uznáva Boha a posolstvo posla Muhammada a koná modlitbu, iní zasa požadujú na to, aby sa o niekom mohlo povedať, že je muslimom, dodržiavanie i ostatných náboženských úkonov.

2.1. Vzájomný vzťah muslimov

Podobu, akú by mal mať vzájomný vzťah muslimov a vzťahy medzi nimi, nachádzame vykreslenú v mnohých veršoch Koránu. Muslimovia by sa mali napr. navzájom podporovať, pomáhať si, byť k sebe milosrdní, milostiví, spravodliví, atď. Korán však situáciu, keď by mohli medzi muslimami, resp. medzi niektorými skupinami z nich nastať nezhody, predvídal. Bez ohľadu na dôvod sporu Korán určil všeobecné a jednotné pravidlo na riešenie vzájomných sporov medzi skupinami veriacich muslimov. Deviaty verš 49. kapitoly Koránu určuje

spôsob riešenia sporov, príp. ozbrojeného konfliktu štyrmi právnymi ustanoveniami:

1. Pokiaľ by došlo k sporu alebo ozbrojenému konfliktu medzi dvoma skupinami muslimov, je povinnosťou ostatných muslimov posúdiť, ktorá z nich sa dopúšťa bezprávia.

2. Keď sa určí, ktorá strana sa dopustila bezprávneho útoku, potom je úlohou muslimov vyzvať túto stranu, aby od takéhoto bezprávia upustila a aby odstránila následky svojho konania.

3. Ak by strana, ktorá sa dopustila bezprávia, i napriek výzve neupustila od svojho konania, potom je povinnosťou ostatných muslimov snažiť sa odstrániť bezprávie i za cenu použitia vojenskej sily proti takejto skupine, a to dovtedy, kým sa bezprávny stav neodstráni.

4. Keď sa bezprávny stav odstráni, potom sa má začať celý spor od základu riešiť tak, aby sa raz a navždy vyriešil. Záver verša pritom muslimom, ktorí budú o spore rozhodovať, pripomína, že Boh má rád spravodlivých ľudí, teda nech celý spor posudzujú a riešia nestranne a spravodlivo. Spravodlivé a nestranné riešenie sporu by potom malo celý spor vyriešiť pre spokojnosť oboch strán.

2.2. Vzťah muslimov a nemuslimov

Medzi najzávažnejšie a najzákladnejšie úpravy mierového a vojnového práva každého štátu patrí otázka, ako toto právo upravuje vzťah domáceho štátu a jeho obyvateľov k ostatným štátom a k obyvateľom týchto štátov. Takáto úprava zväčša zahŕňa vzťah domáceho štátu k obyvateľstvu iného štátu pred začatím možného ozbrojeného konfliktu, v jeho priebehu a po skončení takéhoto konfliktu. Úpravami islamského právneho systému v tomto smere sa budeme zaoberať neskôr. Tu len upozorníme na hlavnú zásadu, ktorou sa má riadiť vzťah islamského štátu a muslimov k ostatným štátom a ich obyvateľom. Korán v 60. kapitole vo verši č. 8 uvádza:

"Boh vám nezakazuje, aby ste boli voči tým, ktorí proti

vám nebojovali kvôli náboženstvu a nevyhnali vás z vašich domovov, úctivými a aby ste sa k nim spravodlivo správali. Veď Boh má rád tých, ktorí sú spravodliví."

Z hľadiska medzinárodného práva verejného, predstavuje táto zásada tzv. zákaz útočnej vojny, čo inak povedané znamená, že štát riadiaci sa takouto zásadou by mal siahnuť po zbrani a sile len v prípade, ak by boli jeho záujmy ohrozené alebo by bol napadnutý niekým iným.

Vzťahy medzi muslimami a nemuslimami by mali byť založené na mierovom spolužití a na rozvoji dobrých a priateľských vzťahoch a spolupráce v tých oblastiach, ktoré nie sú v rozpore so zásadami islamského náboženstva a ktoré ľudstvu vo všeobecnosti pomáhajú k lepšiemu životu.

Na tomto mieste je potrebné zmieniť sa aj o pojme, ktorý priamo súvisí so vzťahom muslimov a nemuslimov. Ide o pojem **Al Muválat**, čo možno vyjadriť výrazom "tesné nasledovanie". Určitá časť muslimov si totiž obsah tohto pojmu vysvetľuje mylne, čo sa môže negatívne premietnuť do vzťahu týchto muslimov k ich okoliu. Pojem Al Muválat sa v Koráne objavuje v mnohých veršoch, najmä v súvislosti so vzťahom prvých muslimov k tým z kmeňa Qurejš, ktorí odmietali posolstvo posla Muhammada (p.), ale i vo vzťahu k židom, ktorí žili v Medine a jej okolí. Vzťahy týchto prvých muslimov ku spomenutej časti Qurejšovcov i židom boli spočiatku dobré. Neskôr však časť Qurejšovcov a židov sa snažila faziť z týchto dobrých vzťahov, keď nadviazala veľmi dôverné priateľstvá s niektorými muslimami. Takýmito dôvernými priateľstvami títo Qurejšovci a židia sledovali jediný cieľ, a to odvrátiť muslimov od islamského náboženstva. Preto sa v Koráne objavuje upozornenie pre muslimov, aby si dali pozor pred nimi a aby si blí-

zke a dôverné vzťahy zakladali len s muslimami, ktorí im skôr pomôžu ich náboženstvo zachovávať. Neznamenal to ale príkaz alebo odporúčanie muslimom, aby sa nemuslimom vyhýbali. Dobré vzťahy muslimov k týmto Qurejšovcom a židom pokračovali, až kým nedošlo k ich vážnemu porušeniu zo strany Qurejšovcov a židov. Pojem Al Muválat z právneho hľadiska vymedzuje v negatívnom i pozitívnom zmysle Sejjed Sábeq vo svojej knihe Fuqh al Sunna. Negatívne vymedzenie zakazuje muslimom uzatvárať spojenecké alebo iné zmluvy s nemuslimami, ktoré by boli namierené proti iným muslimom. Do negatívneho vymedzenia ďalej zahrnul požiadavku, aby muslim - i keď rešpektuje právo každého človeka na vlastný názor, výber, vlastnú životnú cestu i presvedčenie - neprejavoval súhlas s odmietaním viery v Boha a islamu u nemuslima. V praxi to znamená, že islam ukladá muslimovi povinnosť oboznámiť nemuslima s islamom a v prípade potreby, že by bolo islamskému náboženstvu niečo neprávom pripisované alebo mylne interpretované, tak na nejasnosti vhodným spôsobom upozorniť. Pozitívne vymedzenie pojmu zahŕňa v sebe udržiavanie dobrých vzťahov s nemuslimami, správať sa k nim dobre a cnostne, presne tak, ako keby šlo o muslimov, rozvíjať s nimi obchodné vzťahy a pomáhať si v záležitostiach, ktoré islamské náboženstvo výslovne nezakazuje.

Na tomto mieste je potrebné podotknúť, že islamské náboženstvo zaručuje nemuslimom náboženskú slobodu. Zvláštna pozornosť sa v tomto smere venuje kresťanom a židom. U nich sa záruky náboženskej slobody prejavili až do takej miery, že sa im v rámci islamského štátu povoľovali i také veci, ktoré boli inak muslimom zakázané. Napr. nezakazovalo sa im užívanie alkoholu alebo obchodovanie s ním i napriek tomu, že jeho užívanie, výroba a obchodovanie ním sa musli-

mom nepovoľovalo. Úplná zhoda však medzi predstaviteľmi právnych smerov a ich učencami nenastala v otázke, či sa náboženská sloboda zaručuje aj iným nemuslimom, ako sú kresťania a židia, alebo nie. Z výkladu Koránu od Al Qurtubiho sa dozvedáme, že Al Šáfi'i zastával stanovisko, že nakoľko sa platenie žizje - poplatok za ochranu - vzťahuje na všetkých nemuslimov, nielen na židov a kresťanov, tak i záruka náboženskej slobody sa vzťahuje aj na nich. Podobné stanovisko zaujal aj Abú Hanífa. Stanoviská ostatných vedcov k tejto problematike sa rozchádzali potom v otázke, či je možné vzťahovať záruku náboženskej slobody aj na Arabov žijúcich na Arabskom polostrove, alebo sa ich táto záruka netýka. Títo vedci totiž všetkých Arabov žijúcich na Arabskom polostrove považovali za muslimov. Nemuslimovia, ktorí žili v rámci islamského štátu, sa považovali za obyvateľov štátu, a teda sa na nich vzťahovali právne predpisy, práva a povinnosti, ktoré sa vzťahovali v rámci tohto štátomocenského vzťahu na muslimov. Veľkú výhodu oproti muslimom však mali v tom smere, že im výmenou za žizju - poplatok za ochranu - nevyplývala povinnosť slúžiť v armáde. Ochrana islamského štátu, práv a slobôd muslimov a nemuslimov bola len povinnosťou muslimov.

Náboženská sloboda, ktorá sa zaručovala nemuslimom, zahŕňala v sebe mnohé stránky. Napr. nemuslimom zaručovala, že nebudú v žiadnom prípade a žiadnou formou nátlaku nútení zanechať svoje presvedčenie a nemusia prestúpiť na islamské náboženstvo. Židia a kresťania mali zaručenú slobodu vykonávať svoje obrady, nesmeli sa rúcať kostoly ani chrámy, nesmeli sa lámať kríže, i keď tieto predstavujú symbol pridružovania k Bohu. Prorok Muhammad v tejto súvislosti muslimom odkázal: *"Nechajte ich i to, čo nasledujú"*. V tomto smere záruka náboženskej slobody siahala - a to i v dobe náboženskej nenávisťi a inkvizície na Západe - až tak ďaleko, že napr. pokiaľ

mal muslim manželku uznávajúcu židovské alebo kresťanské náboženstvo, nesmel jej brániť v tom, aby navštevovala židovské chrámy alebo kresťanské kostoly. Takéto právo manželky nevyplývalo len zo zákona alebo dobrosrdečnosti manžela, ale jej ho priamo zaručovalo islamské náboženstvo. Náboženská sloboda sa ďalej prejavovala v rodinných záležitostiach, keď si príslušníci každého náboženstva upravovali otázky uzatvárania manželstva, rozvodu, vyživovacej povinnosti, atď. podľa ustanovení svojho náboženstva. V tomto ohľade napr. kresťanské náboženstvo kresťanom rozvod nepovoľovalo a kresťania sa tým riadili. Na strane druhej islamské náboženstvo rozvod povoľovalo, a tak sa muslimovia rozviesť mohli. Okrem toho islamské právo podobne ako muslimom zaručovalo aj nemuslimom ako obyvateľom štátu ochranu základných práv a slobôd, osobnostných i majetkových práv.

V rámci výkladu vzťahu muslimov a nemuslimov si objasníme i otázku, na ktorú sú muslimovia mnohokrát opýtaní. Ide o vstup nemuslimov do muslimských mešít, teda či islamské náboženstvo takýto vstup povoľuje, alebo nie. Pre ľahšie objasnenie tejto otázky si rozdelíme územie islamského štátu na tri časti tak, ako ho delí Sejjed Sábeq vo svojej knihe. S. Sábeq územie islamského štátu rozdelil nasledovne:

1. Prvá časť územia zahŕňa Posvätnú mešitu v Mekke, teda len určitú časť mesta Mekky. Al Šáfí'i, Ahmad a Málek sa vyslovili za zákaz vstupu nemuslimov do Posvätnej mešity v Mekke. Abú Hanífa naopak, povolil vstup toho, s ktorým muslimov viaže mierová zmluva nielen do Posvätnej mešity, ale i do samotnej Káby.

2. Druhá časť územia zahŕňa určitú časť Arabského polostrova, ktorá sa podľa názorov učencov rozprestiera medzi oblasťami Jemámou a Jemenom, Naždom a Medinou. V tejto časti sa môžu

nemuslimovia zdržiavať len počas cestovania, t.j. tri dni. Abú Hanífa i v tomto smere zastával odlišné stanovisko, keď povedal, že nemuslimom by nemalo byť znemožnené zdržiavať sa v tejto časti územia alebo ju obývať.

3. Tretia časť územia sa vzťahuje na zvyšok území islamského štátu. Na tomto území sa nemuslimovia môžu zdržiavať a usadzovať, ale len na základe Zmluvy o ochrane alebo Zmluvy o zaručení bezpečnosti.

Ohľadom vstupu nemuslimov do mešít v tretej časti územia (to isté sa zrejme vzťahuje aj na druhú časť územia) sa názory delia nasledovne: Al Šáfí'i im povoľuje vstup do mešít len so súhlasom nejakého muslima (napr. správcu mešity), Málek a Ahmad nepripúšťajú ich vstup do mešít v žiadnom prípade a Abú Hanífa im povoľuje vstup do mešít voľne a bez potreby akéhokoľvek súhlasu alebo povolenia.

Rozdielnosť názorov učencov na problematiku vstupu nemuslimov do mešít má svoje korene zrejme v rozdielnosti nazerania každého zo spomenutých učencov na nemuslima ako takého. Aby sme lepšie dokázali pochopiť, z čoho spomenuté názory vyplývali, musíme si uvedomiť tri skutočnosti: 1. Na Arabskom polostrove väčšina nemuslimov islamské náboženstvo uznávala len ako určitú realitu, ktorá existuje, teda nepredstavovalo pre nich niečo, čoho úctu a rešpekt od nich vyžadovalo ich náboženstvo, ba naopak, niektoré skupiny proti tomuto náboženstvu neustále brojili a snažili sa ho rôznymi spôsobmi zničiť. To znamená, že tu bola opodstatnená obava, že by niekto mohol vstúpiť do Posvätnej mešity a zničiť ju spolu s Kábou. To nám napr. vyplýva z postoja Abú Hanífa, ktorý vstup do Posvätnej mešity povolil tomu, koho s muslimami viazala mierová zmluva. 2. Mešita ako miesto určené na modlenie má svoje špecifiká a svoj poriadok. Je preto prirodzené, že cudzinec, ktorý ho nepozná, ho môže narušiť, preto zrejme Al Šáfí'i

požadoval súhlas alebo sprevádzanie nemuslima nejakým muslimom. 3. Je nesporné, že nielen praktická stránka vecí, ale i samotné náboženské nazeranie niektorých vedcov na muslimov spôsobilo tieto odlišnosti. Pre niektorých z nich boli nemuslimovia ľudia, ktorí sa dopúšťali toho najväčšieho hriechu tým, že odmietali vieru v jediného Boha, v islamské náboženstvo a tým, že v Boha neverili alebo k Nemu pridružovali niekoho alebo niečo. Pre takýchto učencov bolo neprípustné, aby nemuslim vošiel do mešity, ktorá je určená na uctievanie Boha a uctieval v nej niekoho iného alebo niekoho k Nemu pridružoval a k nemu sa modlil. Bolo to v ich očiach maximálne zneuctenie tohoto miesta.

Z praktického hľadiska bolo zrejmé, že nepovolenie vstupu nemuslimov do mešít zabráni mnohým incidentom a konfliktom, ktoré by mohli zasiahť prvé semienka nenávisťi a vojen a ktoré by mohli mať ničivé následky. To potvrdzuje i skutočnosť, že postoje a vnímanie obyčajných muslimov k islamskému náboženstvu sú povrchnejšie a v mnohých prípadoch sa kvalitatívne i hĺbkou myslenia odlišujú od postojov a vnímania muslimov, ktorí sa snažia o hlboké pochopenie významu a myšlienok, ktoré so sebou islamské náboženstvo prináša. Takýto postoj ku vlastnému náboženstvu môžeme spozorovať aj u nemuslimov bez ohľadu na pomenovanie alebo hodnoty náboženstva, ktoré vyznávajú.

Tretia kapitola

Historický vývoj islamského mierového a vojnového práva

Tretia kapitola

Historický vývoj islamského mierového a vojnového práva

V predchádzajúcom výklade sme načrtli historické obdobie, v ktorom vznikli základné právne smery v islamskom náboženstve a v ktorom boli i písomne zachytené právne stanoviská zakladateľov týchto smerov a po nich i stanoviská ich učencov. Vráťme sa ale teraz ešte do obdobia, v ktorom žil prorok Muhammad a do obdobia, ktoré nasledovalo po jeho smrti, aby sme si povedali niečo o tom, ako to v oblasti mieru a vojny v tom čase vyzeralo.

Život posla Muhammada (p.) môžeme rozdeliť na dve základné etapy. Prvá predstavuje jeho život pred zoslaním posolstva a druhá po jeho zoslaní. Etapu posolstva potom môžeme rozdeliť na ďalšie dve etapy. Prvú z nich tvorí život posla Muhammada v Mekke pred emigráciou do Mediny a druhú emigrácia do Mediny, usadenie sa v nej a začiatok budovania islamského štátu. Pre prvú etapu posolstva (v Mekke) je charakteristické najmä to, že sa v nej posol Muhammad (p.) sústredil - v zmysle toho, čo mu v Koráne Boh prostredníctvom anjela Gabriela zosiela - na kázeň a vyzývanie obyvateľov Mekky a jej okolia k islamu dobrým slovom. Táto etapa trvala približne desať rokov. Bolo to obdobie, v ktorom prorok Muhammad i prví muslimovia zažili veľké bolesti, ponižovanie a ubližovanie, najmä od určitej časti Qurejšovcov. Qurejšovci boli kmeň, ktorý obýval Mekku, ale bol to zároveň i kmeň, z ktorého pochádzal i prorok Muhammad. Tešili sa veľkému uznaniu medzi Arabmi obývajúcimi Arabský polostrov, pretože boli správcami Káby. Kába sa považovala za posvätné miesto predstavujúce prvú stavbu, ktorá bola na svete vybudovaná na uctievanie Boha jedného jediného a ktorú vybudoval prorok Abrahám spolu so svojím synom Ismailom, z potomstva ktorého

Arabi pochádzajú. Po zoslaní posolstva nastala asi taká situácia, že Qurejšovcom ich doterajšie postavenie prinášalo mnohé výhody, ktoré ich stavali na vyššie miesto medzi arabskými kmeňmi. Nové náboženstvo - islam, ktoré sa zasadzovalo za rovnosť ľudí, by ich o toto postavenie pripravilo. Na strane druhej islam mnohé zlé zvyky a zásady, ktoré Qurejšovci uznávali a ktoré pochádzali od ich predkov, zakazoval, čo im nebolo po vôli. Na strane tretej Qurejšovci pocítovali silu nového náboženstva, pretože počet tých, ktorí ho uznali, sa z roka na rok zväčšoval. To bol aj dôvod, prečo väčšia časť z nich robila všetko možné, len aby sa proroka Muhammada i muslimov zbavila. Ďalšou skutočnosťou bolo, že Arabský polostrov obývali i Židia v rôznych jeho oblastiach. Jednou z takýchto oblastí bola práve Medina i jej okolie. Židia sa podobne ako Qurejšovci tešili veľkej úcte medzi Arabmi, pretože ich títo považovali za nositeľov nebeskej Knihy, teda posolstva, ktoré im bolo Bohom zoslané. Toto postavenie židom prinášalo tiež nemalé výhody, okrem iného i finančné. K tomu treba ešte pridať fakt, že Židia očakávali príchod dlho očakávaného Božieho posla, o príchode ktorého mali zachované správy vo svojich Knihách. Historické pramene uvádzajú, že mnohí zo židovských duchovných, ktorí žili v Medine, potvrdili, že popis posla, ktorého príchod očakávali, sa presne zhoduje s popisom posla Muhammada (p.). Židia obývajúci Arabský polostrov teda na začiatku zistili, že posol, ktorého očakávali, bol Bohom vybraný z Arabov, a nie z ich radov. K tomu neskôr po emigrácii posla Muhammada s muslimami do Mediny pribudol i ďalší fakt, že prijatím islamského náboženstva oboma arabskými kmeňmi, ktoré obývali Medinu, sa skončilo nepriateľstvo a vojny, ktoré medzi týmito kmeňmi neustále prevládali. Židia, resp. ich čelní predstavitelia, túto kmeňovú vojnu, ktorej neraz pomohli vzbĺknuť, využívali na upevnenie svojho politického i mocenského vplyvu nad arabskými obyvateľmi Mediny - príslušníkmi oboch znepriatelených kmeňov. Ak k tomu ešte pridáme fakt, že prorok Muhammad im nie vždy bol po vôli, tak nám automaticky

vyplýva, že títo židia prítomnosť posla Muhammada (p.) a muslimov nevítali.

Ak sme povedali, že pre obdobie, ktoré posol Muhammad strávil v Mekke, bolo charakteristické, že sa v ňom posol sústreďoval na šírenie islamského náboženstva slovom a kázňou a že v ňom muslimovia zažili muky a útrapy a že toto obdobie sa skončilo emigráciou posla Muhammada a muslimov do Mediny v tú noc, keď sa ho Qurejšovci snažili zavraždiť, tak pre medinské obdobie bolo už charakteristické začatie budovania islamskej spoločnosti a islamského mestského štátu. Muslimovia, ktorí z Mekky doslova ušli pred prenasledovaním, museli za sebou zanechať všetko, čo vlastnili. Vzdali sa úplne všetkého a odišli. Posol Muhammad svojím príchodom do Mediny uzavrel so židovskými kmeňmi, ktoré tam žili, mierovú dohodu, v zmysle ktorej sa budú navzájom podporovať a budú jeden druhému kryť chrbát pred nepriateľmi. Pre muslimov bola takáto dohoda existenčne nevyhnutná, pretože ak by ich niekto chcel napadnúť a vykynožiť, tak to mohol urobiť práve zo strany, ktorú židia obývali. Dohoda bola spravodlivá a predstavitelia židov ju dobrovoľne podpísali. Takto vyzerala politická situácia tesne po príchode posla Muhammada s časťou muslimov do Mediny, kde sa pridali k ostatným muslimom - príslušníkom oboch spomenutých arabských kmeňov.

Z hľadiska zabezpečenia ochrany nového medinského štátu u muslimov vo všeobecnosti zohral prvoradú úlohu verš, ktorý možno považovať za zrušenie zákazu použitia sily na obranu a odrazenie nepriateľov. Verš hovorí:

"Povoľuje sa tým (muslimom), proti ktorým bol vedený boj (aby sa bránili preto), že im bolo ukrivdené. A Boh má moc ich (týchto veriacich muslimov) nechať zvíťaziť. Tých, ktorí boli vyhnaní zo svojich domovov bezprávne len preto, že hovorili: "Naším Pánom je Boh"." (Korán 22:39-40)

Tento verš bol - podľa zachovaných správ v Dôvodoch

zoslania - zoslaný poslovi Muhammadovi po emigrácii muslimov z Mekky do Mediny, resp. potom, ako boli nútení Mekku opustiť a zanechať v nej všetko (niektorí tam museli nechať i svoje manželky a deti).

Po príchode muslimov do Mediny a po založení muslimského mestského štátu sa medzi muslimami a ich nepriateľmi odohralo mnoho vojnových stretnutí. Pre ďalší sled udalostí z nich azda najvýznamnejšie boli:

1. Bitka Bedr, ktorá predstavovala prvý ozbrojený stret medzi muslimami a tými z Qurejšu, ktorí proti nim bojovali. Bola to zároveň i prvá výhra muslimov, ktorá posilnila ich pozíciu medzi arabskými kmeňmi.

2. Bitka Uhod. Qurejšovci nemohli prehru z Bedru nechať prejsť len tak, preto pripravili ďalšie vojsko spolu s kmeňmi, ktoré stáli po ich boku a došlo k ďalšiemu stretu pri hore Uhod. Bitka bola po tejto hore i pomenovaná. Spočiatku muslimovia vyhrávali, avšak niektorí bojovníci opustili svoje rozmiestnenia na bojisku v domnienke, že všetko je už vyhrané, čo umožnilo Qurejšovcom zaútočiť na muslimov zozadu a výsledok bitky obrátiť.

3. Obliehanie Al Chandaq (zákopy). Neprešiel dlhý čas od víťazstva Qurejšovcov v Uhode a Qurejšovci začali zhromažďovať svoje sily, až zhromaždili vojsko v počte 10 000 vojakov. Armáda sa vydala smerom k Medine. Keď sa to muslimovia dozvedeli, zasadli a prorok sa s nimi radil, ako postupovať. Nakoniec sa rozhodli vôkol Mediny vykopať priekopu. A tak sa aj stalo. Keď Qurejšovci k Medine dorazili, boli tým zaskočení. A tak rozložili svoje stany vôkol Mediny z vonkajšej strany priekopy a obliehali mesto. Muslimovia, i keď ostali dlhší čas izolovaní od vonkajšieho sveta, odolávali svojim nepriateľom a odrážali ich útoky. S čím však muslimovia nerátali, že ich ich susedia - židia, s ktorými mali uzavretú mierovú a spojeneckú dohodu - zradia. Títo židia už raz predtým dohodu porušili. Vtedy im to však prorok

a muslimovia odpustili. Druhá zrada židov prišla práve v čase, keď bola existencia muslimov, ich životy, zdravie, majetky, sloboda a hlavne náboženstvo do veľkej ohrozené. Poprední predstavitelia židovských kmeňov, ktoré obývali Medinu a jej okolie, sa totiž na tajnej schôdzke s Qurejšovcami vopred stretli a dohodli na spoločnom boji proti muslimom. Sľúbili Qurejšovcom otvoriť zadné brány Mediny. Okrem toho Qurejšovcov do boja s muslimami stále nabádali napr. slovami: "Vy máte pravdivé náboženstvo, a Muslimovia nie". Tajný plán by im takmer bol vyšiel, nebyť toho, že ho muslimovia včas odhalili. Obliehanie sa nakoniec skončilo takmer bez strát v oboch táboroch, pretože nezhody a silný vietor, ktorý na tábor Qurejšovcov a ich spojencov dopadol, vyústili do rozpadu celého ich spojenectva. Po skončení obliehania však už nebolo možné nechať židovské kmene žiť v susedstve alebo ich nechať bez potrestania za takúto zradu. Muslimovia s týmito židmi naložili tak, ako to bolo v tom období v podobných situáciách obvyklé, a to i preto, aby si nik nezvykol na zradu v domnienke, že ak mu to vyjde, tak sa uskutočnia jeho plány a ak nie, tak sa nič nedeje. O týchto židoch bolo v Koráne zoslané vo verši č. 100 v druhej kapitole:

"A či vždy, keď prisľúbia sľub (a či vždy, keď títo židia prisľúbia, že budú nasledovať poslov a držať sa toho, čo je Bohom zoslané), skupina z nich ho (tento sľub) poruší? Veru väčšina z nich neverí."

Tieto udalosti neskôr podnietili i zopár ďalších ozbrojených stretov medzi muslimami a židovskými kmeňmi, ktoré sa skončili porážkou týchto kmeňov a ich odsunutím do iných oblastí. Celý príbeh uvádzame preto, aby sme poukázali na to, že spor medzi muslimami a židovskými kmeňmi nemal žiaden

náboženský podtón alebo charakter zo strany muslimov, ale šlo o politické rozhodnutie, ktoré sa zrodilo ako následok zrady, ktorej sa tieto konkrétne kmene dopustili. Nezvratný fakt, ktorý to potvrdzuje, spočíva aj v tom, že dodnes na území mnohých islamských štátov žijú židovské menšiny bez toho, aby im bolo z titulu náboženstva nejako ubližované. Keby im takáto náboženská sloboda nebola islamským náboženstvom zaručená, jednoznačne by o nich v týchto štátoch už dnes nebola ani zmienka. Židovské náboženské obce existujú napr. v Sýrii, Egypte, Iráne, atď.

4. Mier Al Hudejbija. K mieru Al Hudejbija došlo v šiestom roku islamského letopočtu, teda šesť rokov po emigrácii muslimov z Mekky do Mediny. Mier bol uzavretý medzi muslimami a Qurejšovcami. Podstata celého mieru spočívala v tom, že sa stanovilo muslimom určité obdobie, počas ktorého Qurejšovci opustia Mekku, aby muslimovia mohli vykonať nerušene púť. Okrem toho tu boli aj ustanovenia o vzájomnom neútočení. Zákaz útoku sa nevzťahoval len na zmluvné strany, ale i na spojencov každej zmluvnej strany. Okrem toho zmluva obsahovala i niektoré na prvý pohľad pre muslimov nevýhodné ustanovenia, čo spôsobilo počiatočný nesúhlas niektorých muslimov s týmto mierom. Medzi nich patril aj Omar Bin Al Chattáb. Vtedy bola zoslaná 48. kapitola Koránu, ktorá oznamovala muslimom, že neprejde dlhý čas a Mekka bude oslobodená. Mier mal byť uzavretý na desať rokov. Neprešla však dlhá doba od jeho uzavretia a Qurejšovci spolu so svojimi spojencami zaútočili na jeden z kmeňov, ktoré patrili pod ochranu muslimov a pozabíjali niekoľko jeho členov. Niektorí členovia tohto kmeňa prišli k prorokovi Muhammadovi a žiadali ho, aby v zmysle spojeneckej dohody zakročil proti Qurejšovcom a ich spojencom, pretože títo porušili mierovú zmluvu. Ak by prorok a muslimovia neboli zakročili proti

Qurejšovcom, boli by porušili spojeneckú dohodu a bola by sa oslabila ich pozícia medzi kmeňmi Arabského polostrova. A tak po porade s muslimami prorok Muhammad vyrazil s 10 000 vojskom k Mekke. Keď to Qurejšovci počuli, snažili sa s prorokom vyjednávať, avšak po všetkom, čo Qurejšovci proti muslimom vykonali a porušili i mierovú zmluvu nedávno uzavretú, nebolo možné im už veriť. Aby však prorok zabránil akémukoľvek prelievaniu krvi, určil, že tí obyvatelia Mekky, ktorí sa schovajú vo svojich domoch alebo v určených obydliach alebo v Kábe, majú zaručenú bezpečnosť a nik sa ich v zlom nedotkne. Keď muslimovia vošli cez brány Mekky, v Mekke sa proti nim so zbraňou postavila už len menšia skupina bojovníkov, ktorá bola onedlho zneškodnená. Prorok Muhammad dal obyvateľom Mekky na výber, buď prijať islamské náboženstvo, alebo voľne a slobodne z Mekky odísť. Niektorí ľudia Mekku opustili, avšak väčšina obyvateľov, ktorým predtým i kmeňoví vodcovia bránili islam prijať, prijala islam za svoje náboženstvo. Prvú vec, ktorú prorok po príchode do Mekky urobil, bolo zbúranie modiel, ktoré boli v Kábe a v jej okolí. Zbúranie týchto modiel malo dva účely. Jednak sa vrátila Kábe jej pôvodná funkcia, t.j. stala sa opäť miestom určeným len na uctievanie jedného jediného Boha, ktorý nemá žiadnych spoločníkov ani potomstvo a jednak sa preklenul akýkoľvek psychický strach ľudí pred týmito modlami alebo ich fiktívnou mocou, pretože ľudia videli, že modly boli zbúrané, čiže nezachránili ani sami seba a brániť sa vôbec nedokázali.

5. Mešita Al Dirár. Vzťahy medzi poslom Muhammadom (p.) a muslimami a kresťanmi boli dobré a priateľské, čo vyplývalo - podobne ako tomu bolo i u židov - z faktu, že islamské náboženstvo obe tieto náboženstvá uznávalo a rešpektovalo ako náboženstvá, ktoré majú korene v posolstvách Božích poslov. To však ale neznamenal, že sa z času na čas - podobne, ako to

bolo so židmi - nevyskytovali jednotlivci alebo skupiny, ktoré tieto dobré vzťahy chceli prekaziť. Medzi takýchto jednotlivcov sa zaradil i kresťanský kňaz zvaný Abú Amer, ktorý prijal kresťanstvo ešte v dobe pred zoslaním islamu a stal sa kňazom. Keď prorok Muhammad prišiel do Mediny, tento kňaz odmietol uznať posolstvo islamu a prejavoval voči poslovi Muhammadovi nepriateľstvo, za čo ho prorok Muhammad nazval spurným. Abú Amer sa dohodol so skupinou muslimov (ktorí islam len predstierali) v Medine, že pôjde do oblasti Šámu (Šám bola oblasť prírodnej Sýrie, t.j. približne územie dnešnej Sýrie, Libanonu, časti Jordánska a Palestíny pred rokom 1948) so slovami: "Pripravte sa najlepšie, ako môžete, zabezpečte si zbrane a vybudujte pre mňa mešitu. Idem k Cézarovi, aby som priviedol rímskych vojakov a vyhnal Muhammada a jeho spoločníkov". Uvedená skupina nato vybudovala mešitu, ktorá dostala pomenovanie mešita Al Dirár. O zámeroch Abú Amera a spomenutej skupiny sa prorok Muhammad dozvedel a dal ju zbúrať (pozri napr. verše 107-110 deviatej kapitoly Koránu). Abú Amer teda odišiel a na svojej ceste nešetril lžami a výmyslami o muslimoch a islame. Jeho zámary s Cézarom mu však celkom nevyšli. Tu sa správy o Abú Amerovi končia. V spojitosti s kresťanmi a príslušníkmi iných náboženstiev však treba spomenúť, že posol Muhammad (p.) po mieri Al Hudejbijja poslal svojich poslov k okolitým kráľom, prostredníctvom ktorých ich oboznámil s islamským náboženstvom a vyzval ich k prijatiu islamu. Prorok Muhammad napr. poslal svojich poslov k Cézarovi do Ríma, Kisrovi do Perzie, Nežašimu do Habaše (Habaša predstavovala približne územie dnešnej Etiópie), ako i k ďalším arabským kráľom na východe a v oblasti Šámu. V dôsledku týchto posolstiev islamské náboženstvo prijalo mnoho kresťanov i vyznávačov iných náboženstiev. Ako však uviedol S. Sábeq i iní autori, kresťania

v oblasti Šámu pozabíjali niektorých ľudí, ktorí prijali islamské náboženstvo. Keď sa muslimovia - obyvatelia Šámu - stali terčom útokov, ktoré ohrozovali ich životy, zdravie a presvedčenie, prorok Muhammad poslal vojenský oddiel do oblasti Mu'ta do Šámu, kde podľa historických prameňov došlo k prvému stretu medzi vojskami muslimov a kresťanov. Muslimské vojská sa už potom v priebehu ďalších storočí s kresťanskými stretli v mnohých bitkách. Je však potrebné podotknúť, že k prvým stretnutiam došlo na ochranu muslimov, ktorí boli, ako sme už spomenuli, povraždení a pozabíjaní.

Spočiatku teda nešlo o akúsi vojenskú expanziu muslimov do sveta, ale šlo o to, aby okolité štáty rešpektovali právo domáceho obyvateľstva, ktoré si osvojilo islamské náboženstvo, na život a na to, čo dnes nazývame základnými ľudskými právami a slobodami.

Samozrejmosťou sa stalo, že šírenie sa islamského náboženstva mierovou cestou nevyhovovalo kresťanskej hierarchii, ktorá mala v politických otázkach a v otázkach riadenia štátu veľký vplyv, ale i svetskí vládcovia sa obávali o svoju moc. To sa týkalo najmä Rimanov a Peržanov, ktorí sa obávali, že prídu o svoje kolónie, ktoré mali na Blízkom východe. V spojení s niektorými arabskými kráľmi, ktorých kráľovstvá sa rozprestierali na severe a západe Arabského polostrova, podnikali tak Rimania ako i Peržania ozbrojené útoky proti muslimom. Muslimovia v podstate len odrážali tieto útoky, pritom však získavali i mnohé oblasti, z ktorých porazené vojská oboch ríš ustupovali. Nakoniec Perzská ríša - odveký súper Rimanov v oblasti - bola porazená a Rimania prišli o všetky svoje kolónie, ktoré na Strednom východe a v severnej Afrike mali. Treba pritom podotknúť, že muslimovia si v dôsledku dobrého a spravodlivého zaobchádzania s obyvateľstvom oblastí, ktoré po porazených nepriateľských

vojskách obsadili, získali i priazeň obyvateľstva iných rímskych kolónií, ktoré ešte boli pod rímskou nadvládou, v dôsledku čoho toto obyvateľstvo pomáhalo muslimským vojskám v bojoch s Rimanmi. Napr. za čias druhého kalifa Omara Bin Al Chattába bol dobytý Egypt, pričom prvotné vojsko muslimov, ktoré malo najväčšiu zásluhu na tomto víťazstve, činilo osemtisíc mužov. Tým pomáhalo domáce obyvateľstvo, ako i guptsí kresťania, ktorí žili v Egypte a ktorí napr. dnes tvoria 10 % egyptskej populácie.

Abú Ubejda Bin Al Žarráh - veliteľ muslimských vojsk - prvýkrát vstúpil do mesta Homs (v dnešnej Sýrii) potom, ako ho museli Rimanovia opustiť a stiahnuť sa smerom na sever. Abú Ubejda vošiel do Homsu bez boja, nič v meste nedal zničiť, nikoho nenechal zabiť alebo popraviť a mesto nebolo ani plienené ani rabované, čo bolo na tú dobu pri vojenských víťazstvách neobvyklé. Abú Ubejda obyvateľom Homsu vysvetlil princíp, ktorým sa muslimovia vtedy riadili, dal teda obyvateľom Homsu na výber jednu z dvoch možností: prijať islamské náboženstvo a potom budú pre nich platiť tie isté zásady, aké platia pre muslimov, alebo ostanú na svojom presvedčení a náboženstve s tým, že budú platiť žizju - poplatok za ochranu - za každého plnoletého muža, a to výmenou za ochranu, ktorú muslimovia poskytnú obyvateľom Homsu proti ich vonkajším nepriateľom. Obyvatelia Homsu si vybrali zotrvať na svojom náboženstve s tým, že budú muslimom odvádzať žizju. Po čase sa dostali Abú Ubejdovi správy, že Herkules Rimanov zhromažďuje vojská a postupuje pozdĺž sýrskeho pobrežia cez územie Libanonu, aby sa tak stretol s muslimami na mieste zvanom Al Jermúk. Vtedy už Abú Ubejda vedel, že sa bude musieť s vojskom stiahnuť do Al Jermúku, aby sa pridal k ostatnému muslimskému vojsku, ktoré tam je. Abú Ubejda zhromaždil popredných ľudí Homsu a ospravedlnil

sa im, pretože pre naliehavú situáciu sa bude musieť stiahnuť, nebude teda už v pozícii, v ktorej by im mohol poskytnúť ochranu. Preto im vrátil všetky poplatky zo žizje, ktoré od nich dostal a stiahol sa na juh Sýrie, aby sa tam pripravil na nadchádzajúci boj s Rimanmi. Obyvatelia Homsu neverili tomu, čo videli. Vojsko, ktoré dobylo ich mesto, dostalo od jeho obyvateľov zlato a striebro im ich ho vracia bez toho, aby niekto z vojakov, ktorí mali časť týchto poplatkov dostať, protestoval. V nasledujúcich dňoch a týždňoch sa vývoj situácie ubral takým smerom, že muslimovia pod vedením Abú Ubejdu a Cháleda Bin Al Valída zvíťazili v bitke Al Jermúk nad Rimanmi. Onedlho sa Abú Ubejda vracia so svojím vojskom do Homsu, kde ho obyvatelia mesta vítajú tak, ako keby to bola ich vlastná armáda, ktorá sa vracia z boja. Vrátili Abú Ubejdovi poplatky zo žizje, ktoré im on predtým vrátil a ľudia Homsu začali po skupinách dobrovoľne prijímať islamské náboženstvo po tom, ako prvýkrát uprednostnili zotrvať na svojom pôvodnom náboženstve. Tentokrát však už islamské náboženstvo prijímali pre cnostné a čestné správanie sa, ktoré videli a pocítili u vojakov - muslimov, a nie preto, že by ich k tomu niekto nútil.

Nijazi Izziddín vo svojej knihe Náboženstvo sultána vydanej v Libanone v roku 1997 napísal: Boje, ktoré sa odohrali za čias kalifa Omara, druhého kalifa, po smrti proroka Muhammada (p.) neboli náboženského rázu, i keď jedným z ich nepriamych následkov bolo, že islamské náboženstvo si osvojilo mnoho ľudí a oblastí, ktoré sa dostali pod priamu alebo nepriamu správu islamského štátu. Šíriť vieru alebo presvedčenie sa nikdy nedalo a nedá prostredníctvom vojny a násillia, ako si to mnohí ľudia myslia, pretože človek môže prijať určité presvedčenie alebo náboženstvo len v podmienkach, ktoré mu poskytujú slobodu výberu a úvahy. To dokazuje aj fakt, že boje muslimov či už s Perzskou ríšou alebo s Rímskou sa vždy sústredili na ich

oficiálne a vycvičené vojská, ale nikdy nie proti podrobenému obyvateľstvu týchto ríš. To znamená, že boje neboli nikdy zamerané voči civilnému obyvateľstvu, ba naopak, muslimovia sa k týmto obyvateľom správali vlúdne a podľa zásad, ktoré im ukladalo islamské náboženstvo, až nakoniec títo ľudia sami od seba pod vplyvom vlastností a správania, ktoré vídali u muslimov, islam prijímali.

Vojenské výhry a prehry so sebou prinášali ďalšie boje, najmä v snahe porazených o navrátenie území, o ktoré prišli. Na strane druhej však nemožno povedať, že zámery úplne všetkých kalifov, ktorí nasledovali po období tzv. Rášidovského kalifátu⁽³⁾, boli čisto obranné. Tam už i celkové medzinárodné dianie a medzinárodná politika i osobnosť niektorých týchto kalifov zohrali svoju rolu. Nemožno povedať ani to, a to na základe dochovaných historických správ, že všetci kalifovia a ich velitelia islamské náboženstvo doslovne dodržiavali a nepodľahli osobným ambíciám a túžbam. Tam už i celkové medzinárodné dianie a medzinárodná politika i osobnosť niektorých týchto kalifov zohrali svoju rolu. Nemožno povedať ani to, a to na základe dochovaných historických správ, že všetci kalifovia a ich velitelia islamské náboženstvo doslovne dodržiavali a nepodľahli osobným ambíciám a túžbam.

(3): Obdobie prvých štyroch kalifov po smrti proroka Muhammada

Štvrtá kapitola

Právna úprava mieru a vojny v islamskom zákonodarstve

Štvrtá kapitola

Právna úprava mieru a vojny v islamskom zákonodarstve

Základnou zásadou a myšlienkou islamského mierového a vojnového práva - ako už bolo uvedené - je žiť v mieri s nemuslimami, resp. usilovať sa o udržanie trvalého mieru. V tomto zmysle islamské náboženstvo vedenie vojny povoľuje v nevyhnutnej miere a len v dvoch ojedinelých prípadoch:

1. Pri obrane života, cti, majetku alebo vlasti proti neoprávneným zásahom iných osôb alebo štátov. V tomto smere napr. verš č. 190 druhej kapitoly Koránu hovorí: **"Bojujte na ceste, ktorú vám Boh určil (snažte sa brániť to, čo vám Boh uložil, aby ste bránili a držte sa pravidiel, ktoré vám Boh určil) proti tým, ktorí bojujú proti vám, ale neprekračujte medze, pretože Boh nemá rád tých, ktorí medze prekračujú."** Verš uvádza dve zásady limitujúce použitie vojenskej sily. Prvá stanovuje, že muslimovia majú povinnosť chrániť a obhajovať základné ľudské hodnoty, ktoré Boh muslimom stanovil. Ide napr. o ochranu islamského náboženstva, ochranu života, zdravia, rodiny, majetku, atď., pričom táto ochrana má smerovať proti tým, ktorí bojujú proti muslimom. Druhá zásada obšiahnutá vo verši dotvára celkový charakter takejto obrany tým, že upozorňuje muslimov na to, že i v prípade vedenia obrannej vojny sa majú držať všeobecných zásad, ktoré im Boh uložil, nemajú teda bezvýznamne zabíjať, ničiť, rabovať, atď., pretože inak stratia Božiu priazeň. Posol Muhammad (p.) v tomto ohľade povedal: *"Kto by bol zabitý pri obrane svojho majetku, považuje sa za šehída⁽⁴⁾. A kto by bol zabitý pri obrane svojej*

(4): Šehíd je muslim, ktorý zomrie pri plnení niektorej z povinností a konaní, ktoré Boh stanovil a plnením ktorých si muslim získava Jeho spokojnosť

krvi (teda života alebo zdravia), považuje sa za šehída. A kto by bol zabitý pri obrane svojho náboženstva, považuje sa za šehída. A kto by bol zabitý pri obrane svojej rodiny, považuje sa za šehída."

2. V prípade, ak by niekto kládol muslimom prekážky pri oznamovaní posolstva islamu nemuslimom. Tu si treba uvedomiť, že povinnosťou muslimov vo všeobecnosti je oboznámiť tých ľudí, ktorí o islamskom náboženstve nič nevedia alebo ktorí majú o ňom skreslené informácie, o základoch tohto náboženstva a o tom, ako ho treba chápať. Je to jedna zo základných povinností každého muslima. To znamená, že ak by boli voči takémuto oznámeniu kladené veľké prekážky, muslimom by sa znemožňovalo plniť jednu zo základných povinností, ktoré im islamské náboženstvo ukladá. Za prekážku možno v tomto smere považovať napr. mučenie alebo trápenie ľudí, ktorí s islamským náboženstvom iných oboznamujú, alebo mučenie ľudí, ktorí by islamské náboženstvo chceli prijať alebo ho prijali, čo sa počas historického obdobia páchalo vo veľkej miere. Živým príkladom toho bola napr. Andalúzia, kde boli muslimovia v státisícových počtoch prostredníctvom inkvizície úplne vyhladení. V stručnosti možno povedať, že v tomto bode ide o zaručenie aspoň minima náboženskej slobody pre muslimov a o ich ochranu zo strany štátu proti nožnej diskriminácii pre ich náboženské presvedčenie. Požiadavka umožnenia oboznamovania ľudí s islamským náboženstvom je splnená, pokiaľ je muslimovi dovolené vysvetliť svoje náboženstvo prostredníctvom publikácií, prednášok, masovokomunikačných prostriedkov, atď., pričom islamské zákonodarstvo zaväzuje muslima, ktorý nežije v islamskom štáte, dodržiavať zákony štátu, v ktorom žije.

Nijazi Izziddín vo svojej knihe Náboženstvo sultána vydanej

v Libanone v roku 1997 napísal, že všetky prípady, kedy Korán povoľuje použitie zbrane, sú prípady sebaobrany. Takáto sebaobrana sa týka piatich prípadov:

1. Obrana náboženstva a presvedčenia pred kýmkoľvek, kto vyznáva iné náboženstvo.
2. Obrana života a zdravia proti komukoľvek, kto by ich ohrozil.
3. Obrana proti komukoľvek, kto by sa chcel dotknúť cti alebo povesti muslima a kto si neváži a nerešpektuje česť, povesť a cnosť iných.
4. Obrana zeme a krajiny proti tomu, kto by ich chcel obsadiť alebo okupovať.
5. Obrana majetkov proti tomu, kto by ich chcel zabráť alebo ukradnúť.

Z uvedeného vyplýva, že muslimom je z hľadiska islamského náboženstva povolené viesť vojnu len v dvoch prípadoch: 1. Ak by boli ohrozené v súčasnom ponímaní ich základné ľudské práva a slobody; 2. Ak by im bolo bránené slovom a písomom oboznamovať ľudí s islamským náboženstvom. V iných ako v týchto dvoch prípadoch islamské náboženstvo nepovoľuje muslimovi vziať zbraň do ruky. Inak povedané, proti ľuďom, ktorí chcú žiť v mieri, čiže muslimov neohrozujú a zachovávajú neutralitu v prípade, že by muslimovia boli vo vojne s treťou stranou, muslimovia nemajú žiadne oprávnenie siahnuť po zbrani. Povinnosť dať vždy prednosť mierovému nažívaniu a riešeniu sporov mierovou cestou je vyjadrené v nekonečnom rade ustanovení a z hľadiska islamského náboženstva je povinnosťou muslimov uzavrieť mier s nepriateľom, ak by on o uzavretie mieru požiadal. To ale platí za predpokladu, že takýto mier nebude na ujmu muslimov. O takejto povinnosti hovorí verš č. 61 ôsmej kapitoly Koránu, ktorý hovorí:

"Ak by sa (nepriatelia, ktorí bojujú proti tebe, Muhammad, i proti muslimom) priklonili k mieru, tak sa k nemu prikloň a spoľahni sa na Boha"

4.1. Niektoré základné pojmy mierového a vojnového práva

Počas obdobia, v ktorom islamské zákonodarstvo prerástlo do určitého uceleného systému (do tohto obdobia patria aj zakladatelia známych štyroch sunnitských smerov alebo škôl), sa v oblasti mierového a vojnového zákonodarstva vykryštalizovali určité základné právne pojmy, z ktorých uvedieme:

1. Oblasť islamu (Dár Al Islám). Oblasťou islamu sa označovalo územie islamského štátu. Obyvatelia tejto oblasti sa delili na dve skupiny:

a) muslimov,

b) nemuslimov, s ktorými majú muslimovia uzavretú Zmluvu o nedotknuteľnosti, tzv. Ahl Al Zimma (zmluve sa podrobnejšie venujeme v ďalšom výklade). Všeobecná zásada, ktorá sa na týchto nemuslimov vzťahuje, spočíva v tom, že títo nemuslimovia majú rovnaké práva a povinnosti ako muslimovia žijúci na území štátu, avšak sú oslobodení od niektorých náboženských úkonov a záväzkov, ktoré sú muslimovia povinní dodržiavať. Nemuslimovia nemajú napr. povinnosť služby v ozbrojených silách i keby ich územie, ktoré tvorí súčasť islamského štátu, bolo napadnuté niekým cudzím. Povinnosť ochraňovať ich životy a majetky je uložená muslimom.

2. Oblasť vojny (Dár Al Harb). Ide o ostatné štáty alebo územné oblasti, ktoré bojujú proti muslimskému štátu alebo ho ohrozujú, resp. Bojujú alebo ohrozujú Oblasť islamu.

3. Oblasť dobrých vzťahov alebo mierových zmlúv (Dár Al Mavadda alebo Dár Al sulh). Ide o štáty alebo územné oblasti nemuslimov, ktorých s muslimami viažu mierové a priateľské

vzťahy bez ohľadu na to, či takéto vzťahy vzišli z mierovej zmluvy, alebo sa utvorili iným spôsobom.

4. Cudzinci (Al Ažáneb alebo Al Aghráb). Ide o nemuslimov, ktorí sa dočasne zdržujú na území islamského štátu za účelom obchodu alebo z iného dôvodu. Cudzinci sa delia na dve skupiny:

a) cudzinci, ktorým bolo udelené povolenie vstupu na územie islamského štátu tzv. Al Mustaminún,

b) ostatní cudzinci, ktorí nepotrebujú povolenie vstupu na územie islamského štátu, pretože mierová dohoda uzavretá s ich štátom im dáva právo na vstup bez potreby povolenia.

5. Posol - diplomatický zástupca (Al Rasúl' alebo Al Safír).

Ide o poslov druhých štátov vyslaných k vláde islamského štátu. Dnes by sme poslov mohli prirovnať k diplomatickým zástupcom. Posol Boží Muhammad (p.) sa vždy staral o dobré prijatie poslov cudzích štátov, kmeňov a rodov. Vždy kládol dôraz na zaručenie bezpečnosti a mieru pre tých poslov a dbal aj na to, aby s takýmito poslami posielal i dary, čím prejavoval snahu o nadviazanie dobrých vzťahov so stranami, ktoré prijímali a vysielali poslov.

4.2. Povinnosti veliteľov a vojakov počas vojny

4.2.1. Povinnosti veliteľa vojska

Medzi základné povinnosti veliteľa vojska S. Sábeq zaradil:

1. Radiť sa s vojakmi a oboznamovať sa s ich názormi, pričom by si veliteľ nemal uzurpovať právo rozhodovať bez nich. Dokladuje to verš Koránu, ktorý prikazuje prorokovi Muhammadovi: "**A poraď sa s nimi (s ostatnými muslimami) vo veci (vojny i každej veci)**". Okrem toho Abú Hurejra (prorokov spoločník) povedal: "*Nevidel som nikoho, kto by sa viac*

radil so svojimi spoločníkmi (prejavoval snahu zapojiť ich do správy vecí a dať im voľnosť vyjadriť svoje názory) než posol Boží (p.)",

2. Veliteľ by mal byť voči vojakom mierny a zhovievavý. Požiadavku na takéto správanie veliteľa dokladuje jeden z výrokov proroka Muhammada, v ktorom prorok povedal: "Bože, kto by sa ujal nejakej záležitosti zo záležitostí môjho spoločenstva (spoločenstva muslimov) a bol by voči nim (členom tohto spoločenstva) zhovievavý, tak buď voči nemu zhovievavý".

3. Veliteľ by mal vojakom kázať chvályhodné veci a správanie a zakazovať im odsúdenia hodné veci a správanie, aby sa tak nedopustili hriechov (požiadavka cielennej kázne).

4. Veliteľ by mal neustále a priebežne sledovať stav vojska, aby o ňom všetko vedel.

5. Mal by určovať a predstavovať vojsku jednotlivých veliteľov.

6. Mal by určovať najvhodnejšie stanovištia pre vojsko a dbať na ich ochranu, atď.

4.2.2. Povinnosti vojakov

Hlavnou a jedinou požiadavkou voči vojakom a podriadeným je plniť a dodržiavať príkazy veliteľa vojska. Z tejto všeobecnej zásady však existuje veľmi dôležitá výnimka, ktorá spočíva v tom, že vojaci nielen že nemusia, ale majú povinnosť odoprieť vykonanie rozkazu, pokiaľ by bol v rozpore s niektorou zásadou islamu.

Takáto výnimka vyplýva z veľmi prostej a všeobecnej zásady islamského náboženstva, ktorá hovorí, že žiaden človek by nemal byť ostatnými ľuďmi nasledovaný alebo uposlúchnutý v konaniach a veciach, ktorými by sa dopustili porušovania toho, čo Boh uložil a stanovil. To znamená, že príkazy veliteľa

sa majú dodržiavať, avšak v momente, keď sa začnú priečiť islamskému náboženstvu, už nesmú byť vykonané. Ide o zásadu legálneho odporu vojska voči príkazom veliteľa.

4.2.3. Povinnosti vojska

Medzi základné povinnosti muslimského vojska počas vojnového stavu patrí:

1. Muslimskí velitelia sa majú ešte pred začatím boja snažiť konflikt mierovo urovnať. Ako prvý krok by mali vyzvať svojho nepriateľa k prijatiu islamského náboženstva, čím by malo dôjsť k vyriešeniu akéhokoľvek sporu. Ak by to nepriateľ odmietol, tak ho vyzvú k uzavretiu mieru. S. Sábeg uvádza, že uzavretie mieru je podmienené tým, že nepriateľ prestane útočiť a prekračovať medze voči muslimom a že nik nebude prenasledovaný za to, že je muslimom alebo že by chcel prijať islam za svoje náboženstvo, inak povedané, nesmie byť prenasledovaný z dôvodu náboženského vyznania. Ak by nepriateľ i to odmietol, potom už neostáva iné riešenie než sa nepriateľovi postaviť na odpor. Všetky spory by sa mali riešiť predovšetkým mierovými cestami a zmluvami.
2. Ak by muslimovia boli nútení k boju, musia sa naň dostatočne pripraviť po duševnej i technickej stránke, podľa technických požiadaviek tej ktorej doby.
3. V prípade, že je to potrebné, muslimovia sa musia zmobilizovať a plniť si svoju povinnosť bez ohľadu na to, či sú v stave ekonomickej tiesne, v núdzi alebo v stave hospodárskeho rozkvetu, hojnosti a dostatku.
4. Muslim by mal urobiť všetko pre to, aby bránil to, čo Boh určil, že sa má brániť a pritom má mať na pamäti, že ak bude zabitý pri plnení úloh a pri bránení hodnôt, ktoré Boh určil,

tak neumiera navždy, ale prechádza do iného sveta, ktorý je vznešenejší a večný. Korán vo veršoch 3:169 - 171 hovorí:

"A nemyslite si (ľudia), že tí, ktorí boli zabití pre cestu, ktorú Boh určil (na plnenie alebo ochranu toho, čo Boh určil) sú mŕtvi; ba naopak, sú živí u Pána svojho (žijú svojím životom, ktorý im Boh určil) a je im dané (to, čo im Boh za ich oddanosť sľúbil). Radujú sa (veriaci, ktorí pre takýto účel zomreli) z toho, čo im Boh dal z dobrodení svojich (v ich ďalšom živote); a tešia sa (títo veriaci) z tých, ktorí ich ešte nenasledovali a ostali za nimi (v živote pozemskom konajúc tak, ako títo veriaci predtým konali, uvedomujúc si), že niet o nich (o tých, ktorí sú ešte v živote pozemskom) strachu a ani nebudú zarmútení (po ich odchode zo života pozemského do ďalšieho života). Tešia sa (spomenutí veriaci, ktorí sú už v ďalšom živote) z darov (ktoré dostali) od Boha a dobrodení (ktoré sa im dostali) a (tešia sa i z toho) že Boh nedopustí, aby sa stratila odmena veriacych (aby ich snaha v živote pozemskom vyšla nazmar).",

5. Muslimovia sa nesmú stiahnuť alebo prchať z boja v žiadnom prípade okrem dvoch výnimiek: 1) ak by sa chceli premiestniť na inú bojovú pozíciu, ktorá by bola zo strategického hľadiska vhodnejšia, alebo 2) že by sa pridali k inému vojenskému oddielu muslimov, s ktorým by sa posilnení vrátili na bojisko alebo by sa s ním presunuli na inú bojovú pozíciu. Výnimku je možné pripustiť, a teda povoliť, aby sa muslimské vojsko alebo jeho časť stiahla, pokiaľ by bol nepriateľ v zjavnej presile. Prorok Muhammad v tomto smere napr. povedal: *"Vyhýbajte sa siedmim zahubujúcim činom"*. Muslimovia sa spýtali: *"A ktoré sú to, posol Boží?"* Prorok odpovedal: *"Pridruženie k Bohu, čarodejnictvo, zabíjanie duše, čo Boh zakázal, aby bola zabitá (bezprávne zabitie), obratie siroty o jej majetok, prchanie v deň,*

keď sa postupuje do boja a obviňovanie počestných veriacich a nič netušiacich žien z mimomanželského pohlavného styku".

4.3. Vojnoví zajatci

S. Sábeq vojnových zajatcov rozdelil do dvoch skupín: prvú skupinu tvoria ženy a deti, druhú skupinu tvoria plnoletí bojovníci z radov nepriateľov, pokiaľ by nepadli v boji a muslimské vojsko by ich zajalo.

Ohľadom zajatých plnoletých bojovníkov je rozhodnutie o nich ponechané na vládcu, aby rozhodol, čo s nimi, resp. ako bude v tomto ohľade potrebné rozhodnúť v záujme bezpečnosti islamského štátu. Vládca má pritom na výber z troch možností, ako so zajatými bojovníkmi naložiť: buď ich prepustiť na slobodu bez toho, aby sa od nich žiadala akákoľvek povinnosť, vykúpenie alebo odplata, alebo ich prepustiť za výkupné, resp. rozhodne o ich výmenu za zajatých muslimov, ktorí sú v zajatí nepriateľa, alebo je vládcovi daná možnosť odsúdiť ich na trest smrti, pokiaľ by to malo svoje opodstatnenie, napr. ak by šlo o veľmi nebezpečných zločincov. Tu však treba dodať, že ide o krajné riešenie.

Pri posudzovaní otázky naloženia so zajatcami sa stretávame s niekoľkými stanoviskami predstaviteľov rôznych právnych smerov. Z nich uvedieme:

1. Jedna skupina učencov zastávala stanovisko, že vládca má právo rozhodnúť sa, ako naloží so zajatcami podľa jedného z uvedených troch spôsobov.
2. Ďalšia skupina (učenec Al Hasan a Atá'a) zastávali stanovisko, že zajatec nesmie byť zabitý, ale musí byť prepustený bez výkupného, prípadne aj za výkupné.
3. Iná skupina učencov (Al Zahry, Mužáhed a ďalší) zasa vyjadrili stanovisko, že brať výkupné od nemuslimov je vo

svojej podstate neprípustné.

4. Málek zastával stanovisko, že prepustiť zajatca nie je možné bez výkupného.

5. Abú Hanífa a nasledovníci jeho smeru zaujali stanovisko, ktoré hovorí, že prepustenie zajatcov je neprípustné vo svojej podstate, či už za výkupné alebo bez neho.

Islamské náboženstvo prikazovalo muslimom správať sa k zajatcom s ľudskosťou a milosrdenstvom. Prikazuje im, aby sa k nim správali dobre a pochvaľuje tých muslimov, ktorí sa k zajatcom vlúdne správajú. To vyplýva napr. z veršov č. 7-8, 76. kapitoly Koránu, ktoré hovoria:

"Sú to tí (úctiví a Bohu oddaní), ktorí svoje sľuby (Bohu dané) plnia a ktorí sa boja dňa, ktorého zlo sa naširoko rozprestrie (boja sa dňa zmŕtvychvstania, ktorého živelné pohromy, katastrofy, strach a ničenie sa naširoko rozprestrú). Dávajú jedlo z lásky k Nemu (dávajú najesť sa z lásky k Bohu) biednemu, sirote a zajatcovi."

Abú Músa Al Aš'ary rozprával, že prorok Muhammad povedal, prikazujúc muslimom: *"Rozviažte zajatca, pomôžte tomu, kto vás o pomoc žiada, dajte sa najesť hladnému a navštevujte chorého"*.

Na tomto mieste uvedieme dve príhody, ktoré sa stali za čias proroka Muhammada (p.).

Jedného dňa sa muž zvaný Sumáqa Bin Ásál dostal do zajatia muslimov, ktorí s ním prišli k prorokovi Muhammadovi, aby rozhodol, čo s ním. Prorok im povedal: "Buďte k nemu dobrí počas jeho zajatia" a dodal: "Pozbierajte, čo máte u seba z jedla a pošlite mu to". A tak tomuto zajatcovi dávali mlieko z prorokovej ľavy ráno i večer. Prorok Muhammad ho po čase

vyzval k islamu, Sumáqa to však odmietal a prorokovi povedal: "Ak by si chcel za mňa výkupné, tak žiadaj, koľko len chceš". Keď to dopovedal, prorok Muhammad ho pustil bez toho, aby od neho čokoľvek žiadal. Pobyť Sumáqu medzi muslimami a jeho prepustenie prorokom bolo jedným z dôvodov, pre ktoré Sumáqa neskôr islam prijal.

Ďalší príbeh sa odohral pri jednej z výprav počas života proroka Muhammada, a to v súvislosti so zajatcami rodu Bení Al Mustaleq. Medzi týmito zajatcami bola i žena zvaná Žuvejrijja Bint Al Háres. Jej otec Al Háres Bin Ebí Dirár prišiel do Mediny v sprievode veľkého množstva tiav, aby vykúpil svoju dcéru. V údolí Al Aqíq, niekoľko míľ od Mediny, však skryl dve ťavy, ktoré sa mu veľmi páčili a pokračoval v ceste. Keď Al Háres prišiel k prorokovi, povedal mu: "Muhammad, zajali ste moju dcéru a toto je jej výkupné". Prorok mu nato povedal: "A kde sú tie dve ťavy, ktoré si skryl v údolí Al Aqíq ?" Al Háres odpovedal: "Svedčím, že niet boha okrem Boha a že si poslom Božím. Prisahám na Boha, že toto ti neukázal nik iný než Boh". Al Háres potom prijal islam spolu s dvoma jeho synmi a tiež jeho dcéra prijala islam. Nato prorok Muhammad požiadal o ruku jeho dcéry Žuvejrijje a oženil sa s ňou, čo viedlo k tomu, že muslimovia si povedali: "Títo zajatci, ktorých máme v rukách, sa stali príbuznými posla Božieho, tak ich prepustite bez výkupného".

Ájiša, jedna z manželiek proroka Muhammada, túto udalosť neskôr komentovala slovami: "Nepoznala som, že by nejaká žena bola väčším požehnaním pre svojich ľudí než Žuvejrijja, pretože tým, že sa s ňou posol (p.) oženil, bolo prepustených bez výkupného sto zajatcov z rodu Bení Al Mustaleq".

S. Sábeq ešte dodal: "Pre tento cieľ sa prorok oženil so Žuvejrijjou, nie pre nejakú túžbu, ktorú by chcel ukojiť, ale pre zákonný prospech, ktorý sledoval. Keby bol po Žuvejrijji túžil,

bol by si ju vzal ako otrokyňu, ktorá bola vo vojne zajatá".

S vojnami a zajatcami je úzko späté i otroctvo, pretože vojny boli jednou z najväčších príčin, ktoré otrokov plodili.

V Koráne nebolo zoslané žiadne ustanovenie, ktoré by povoľovalo otroctvo. Ba naopak, je v ňom mnoho ustanovení, ktoré vyzývajú muslimov k oslobodeniu otrokov. Podľa S. Sábeqa nie je dokázané, že by prorok Muhammad uviedol do otroctva niekoho zo zajatcov, ktorí boli za jeho čias zajatí, ba naopak, prepustil spod otroctva otrokov, ktorí boli v Mekke, otrokov rodu Bení Al Mustaleq a otrokov z bitky Hunejn. Zo správ, ktoré sa o prorokovi zachovali, je dokázané, že oslobodil všetkých otrokov, ktorých v predislamskej dobe mal, alebo ktorí mu boli neskôr podarovaní.

Čo sa týka prvých štyroch kalifov po smrti proroka Muhammada zvaných Rášidovskí kalifovia, tí zotročili niektorých zajatcov, uplatňujúc zásadu recipacity vo vzťahu k zajatcom niektorých štátov, ktoré zotročovali zajatcov z radov muslimov.

O tom, že islam nielen otroctvo odsudzoval, ale dokonca prikazoval muslimom, aby sa ho snažili čo najviac eliminovať, existuje mnoho veršov z Koránu, ako i mnoho výrokov proroka Muhammada. Islamské náboženstvo prikazovalo muslimom brať ohľad na otroka i v tých najjednoduchších záležitostiach, keď napr. prorok Muhammad (p.) zakázal používať slovo otrok, ktoré bolo symbolom ponižovania a povedal: *"Nech nik z vás nehovorí môj otrok a moja otrokyňa, ale nech povie môj mladík, moja mladica a môj chlapec."*

V ďalšom výroku prorok Muhammad povedal: *"Vaši sluhovia sú vašimi bratmi, Boh ich učinil pod vašu moc. Ten, čí brat bol pod jeho mocou, nech mu dá jesť z toho, čo je a nech ho ošatí z toho, čím sa oni ošacuje a neukladajte im to, čo by nevládali urobiť a pokiaľ by ste im predsa len uložili niečo, čo by*

nevládali, tak im v tom pomôžte".

V ďalšom výroku prorok Muhammad povedal: *"Kto by dal facku tomu, koho vlastní (svojmu otrokovi) alebo by ho udel, potom takéto správanie odčíní tým, že ho prepustí".*

Abú Mesúd Al Ansári povedal: Medzitým ako som bil svojho mladíka (otroka), začul som za mnou hlas. Bol to posol Boží (p.), ktorý hovoril: "Vedz, Abú Mesúd, že Boh má väčšiu moc proti tebe zasiahnuť (za chyby, ktorých by si sa dopustil), než je tvoja moc voči tomuto mladíkovi". Povedal som (Abú Masúd): "Dávam mu slobodu pre Božiu spokojnosť". Povedal (prorok): "Keby si tak nebol urobil, bol by sa ťa dotkol oheň".

Islamské náboženstvo okrem iného učinilo oslobodzovanie otrokov jedným z prostriedkov odčinenia mnohých hriechov, ktorých by sa človek dopustil. Napr. oslobodenie otrokov sa stalo prostriedkom získania Božej milosti a raja, stalo sa prostriedkom na odčinenie neúmyselného zabitia, stalo sa odčinením neúmyselného nedodržania prísahy. Na oslobodenie otrokov bola venovaná aj jedna celá časť dávky zakat ⁽⁵⁾. Korán ďalej doslova prikázal muslimom, aby so svojimi otrokmi uzatvárali dohody o prepustení, podľa ktorých si mal otrok odrobiť u svojho majiteľa dobu rovnajúcu sa sume dohodnutej za jeho prepustenie na slobodu, atď.

4.4. Záväzné ustanovenia o správaní sa vojska počas vojny

V tomto ohľade islamské náboženstvo stanovuje muslimom mnohé zásadné obmedzenia. Napr. islamské náboženstvo i napriek tomu, že povolilo vedenie vojny z hore uvedených dôvodov, kogentnými ustanoveniami zakotvilo zásadu, podľa ktorej bolo možné v rámci bojov z radov nepriateľov zneškodniť

(5): Pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, ALJA s.r.o., Bratislava 2002.

alebo zabiť len takú osobu, ktorá proti muslimom bojovala. Život toho, kto by bojuvať nechcel alebo by sa snažili boju vyhnúť, nesmie byť zo strany muslimov ohrozený.

Islamské náboženstvo tak zakázalo možnosť ubližovania nasledujúcim kategóriám ľudí z radov nepriateľov:

- 1) ženám
- 2) deťom
- 3) chorým
- 4) starcom
- 5) mníchom
- 6) takým ľuďom, ktorí sa venujú len modleniu a uctievaniu Boha
- 7) sluhom.

Ďalej islam striktne zakázal:

- 1) zohavovanie mŕtvol
- 2) bezdôvodné zabíjanie zvierat
- 3) bezdôvodné ničenie úrody
- 4) bezdôvodné ničenie a znečisťovanie vody a studieň
- 5) búranie domov
- 6) zabíjanie ranených
- 7) prenasledovanie prchajúcich jednotlivcov z porazeného vojska nepriateľa.

S. Sábeq prirovnal vojnu k chirurgickému zákroku, ktorý nesmie presiahnuť choré miesto.

Keď prorok Muhammad (p.) posielal vojenský oddiel na stretnutie s nepriateľmi, odkázal veliteľovi tohto oddielu, aby sa bál Boha a odkázal zvyšku vojsku, aby sa správalo dobre a potom povedal: *"Tiahnite v mene Boha po ceste, ktorú Boh určil, bojujte proti tým, ktorí odmietajú veriť v Boha, tiahnite, ale nepreháňajte v ničom, nedopúšťajte sa zrady, nezohavujte mŕtvoľy a nezabíjajte deti"*.

Jedného dňa po skončení vojenskej výpravy natrafil prorok Muhammad na zabitú ženu. Prorok to odsúdil a zakázal zabíjanie žien a detí.

Abdulláh Bin Zejd povedal: *"Prorok Muhammad (p.) zakázal rabovanie a zohavovanie mŕtvol"*.

Abú Bakr, prvý kalif po smrti proroka Muhammada (p.), odkázal Usámovi, veliteľovi vojsk muslimov, keď ho posielal do oblasti Šamu (prírodnej Sýrie): *"Nedopúšťajte sa zrady, neprekračujte mieru, nezohavujte mŕtvol, nezabíjajte malého chlapca, ani starého starca, ani ženu, nesekajte palmy, nepodpaľujte ich, neodseknite plodný strom, nezarežte barana alebo kozu, ani kravu, ani ťavu, iba ak na jedenie; ak budete prechádzať pri ľuďoch, ktorí sa venujú len uctievaniu Boha (myslel tým kresťanských mníchov), tak ich nechajte v tom, čomu sa rozhodli venovať"*.

4.5. Odkazy proroka Muhammada a prvých kalifov muslimským vojskám

Keď sa vojenské oddiely za čias proroka Muhammada vybrali niekam do boja, prorok Muhammad im vždy odkázal nejaký odkaz. Z takýchto odkazov spomenieme:

1. Abú Músa (prorokov spoločník) povedal: *"Keď posol Boží (p.) poslal niektorého zo svojich spoločníkov ako správcu určitej oblasti, povedal: Oznamujte radostnú správu (o Božom odpustení pre toho, kto by uveril a dobro konal) a neodpuďujte (ľudí spomínaním rôznych druhov múk, ktoré ich čakajú a varovaním). Uľahčujte (ľuďom ich život) a nesťažujte ho"*.

2. Anas (prorokov spoločník) rozprával, že prorok (p.) povedal (keď vojsko šlo na nejakú výpravu): *"Vyrazte v mene Božom, s Bohom a po ceste posla Božieho (po ktorej prorok Muhammad kráčal). Nezabíjajte žiadneho starca (ak proti vám nebojuje"*

alebo proti vám ostatných nenabáda a neburcuje), ani malé dieťa, ani ženu (pokiaľ proti vám nebojuje alebo proti vám ostatných nenabáda a neburcuje). Nemajte nenávisť v sebe, naprávajte a konajte dobro, pretože Boh má rád tých, ktorí dobro konajú".

Z odkazov Omara Bin Al Chattába, druhého kalifa po smrti proroka Muhammada, veliteľovi vojska muslimov Omarovi Bin Al Ásovi a jeho vojakom, vyberáme nasledujúci odkaz: "Prikazujem ti i tým vojakom, ktorí sú s tebou, bohabojnosť v každom prípade, pretože bohabojnosť je najlepšia výzbroj proti nepriateľovi a je to najsilnejšia leš vo vojne. Prikazujem ti i tým, ktorí sú s tebou, aby ste si dávali ešte väčší pozor na hriechy než na nepriateľa, pretože hriechy vojska sú pre vojsko väčším nebezpečenstvom než nepriateľ. Muslimom sa pomoc (od Boha) dostáva pre neposlušnosť ich nepriateľov voči Bohu a nebyť toho, nemali by sme silu na boj proti nim, pretože náš počet sa ich počtu nevyrovná a ani naša výzbroj ich výzbroji sa nevyrovná. Ak by sme sa s nimi vyrovnali v páchaní hriechov, mali by pred nami prednosť v presile a ak nám nebude pomoc (od Boha) daná proti nim pre naše prednosti (v dodržiavaní zásad, ktoré Boh uložil), nezvífaziť nad nimi našou vlastnou silou. Vedzte, že je pre každého z vás ohľadne toho, čo konáte, Bohom ustanovený zapisovateľ a títo zapisovatelia vedia, čo robíte. Ostýchajte sa pred nimi (pred týmito anjelmi - zapisovateľmi) a nedopúšťajte sa hriechov zakázaných Bohom, zvlášť preto, že idete po ceste, ktorú Boh určil. A nehovorte: "Naši nepriatelia sú horší než my, a preto im nebude dovolené nad nami zvíťaziť", pretože existovalo mnoho ľudí, u ktorých bolo dovolené (Bohom), aby nad nimi zvíťazili tí, ktorí sú horší než oni podobne, ako tomu bolo u synov Izraela, keď sa dopúšťali toho, čo Boha rozhnevá. Vtedy bolo dopustené,

aby nad nimi zvíťazili pohania odmietajúci vieru v Boha a tí vyrabovali, čo bolo v príbytkoch, a tak sa naplnilo to, čo bolo sľúbené. Proste Boha, aby vám pomohol proti sebe (na potláčanie hriechnosti) tak, ako Ho prosíte o pomoc proti vašim nepriateľom. Prosím Boha o to pre nás i pre vás.

Buď umiernený (slová sú stále adresované Omarovi Bin Al Ásovi) voči muslimom počas pochodu a nevyžaduj od nich pochod, ktorý by ich unavil a nežeň ich z miesta, v ktorom by cítili úľavu, až kým nedorazia k svojmu nepriateľovi bez toho, aby im cesta ubrala z ich sily. Oni totiž pochodujú k usídlenému nepriateľovi, ktorý bráni duše i dobytok. A utábor sa s tými, ktorí sú s tebou (s vojskom) v každom týždni na jeden deň a jednu noc, aby mali odpočinok, počas ktorého oživia svoje duše, odhodia svoje zbrane a výzbroj. A utábor sa s nimi ďaleko od dedín, od ľudí, s ktorými nás viaže mierová zmluva alebo ktorí sú pod našou ochranou tak, aby do týchto dedín nevošiel nik z tvojich spoločníkov, jedine ak ten, v koho máš dôveru, že svoje náboženstvo dôsledne dodržiava. A nikomu z ich obyvateľov sa nesmie prihodiť nič zlé, pretože majú u nás svätosť z titulu zmlúv a záväzkov, ktoré voči nim máme. Vaším údelom je tieto záväzky dodržať a ich údelom je takéto záväzky znášať. Ak budú svoje záväzky znášať a dodržiavať, tak im preukážte len dobro. A nepomáhajte si proti tým, proti ktorým bojujete, krivdou voči tým, s ktorými vás viaže mier.

Keby si vstúpil na nepriateľskú zem, pošli špiónov (pohybujúcich sa) medzi tebou a nimi (nepriateľmi), aby si vedel o nich (potrebné informácie). A nechaj si u seba z Arabov alebo z ľudí tejto krajiny (iných ľudí) takého (človeka), radám ktorého veríš a pokladáš ho za pravdovravného, pretože správy od luhára ti nepomôžu, i keď by ti v niečom povedal pravdu a podvodník je špión proti tebe, a nie špehom pre teba."

Piata kapitola

Ustanovenia o ukončení vojny

Piata kapitola

Ustanovenia o ukončení vojny

Islamské zákonodarstvo, ako S. Sábeq uvádza, pozná štyri spôsoby ukončenia prebiehajúcej vojny. Ide o nasledujúce spôsoby:

1. Uzavretie Zmluvy o prímerí
2. Uzavretie tzv. Zmluvy o nedotknuteľnosti (Aqd Al Zimma)
3. Víťazstvo (prípadne prehra) muslimov
4. Uzavretie tzv. Zmluvy o zaručení bezpečnosti (Aqd Al Amán)

5.1. Zmluva o prímerí

S. Sábeq Zmluvu o prímerí charakterizuje ako dohodu o zastavení boja na určitú dobu, ktorá môže nakoniec vyústiť do uzavretia celkového prímeria. Uzavretie Zmluvy o prímerí je povinné pre muslimov v dvoch prípadoch:

1. Ak by o jej uzavretie nepriateľ požiadal, i keď by jej uzavretím sledoval nejakú leš. Treba však byť počas prímeria na pozore a byť pripravený na všetko.
2. Keď nastanú tzv. Posvätné mesiace v islamskom roku. Sú to štyri po sebe nasledujúce mesiace Zulqi'da, Zulhižža, Muharram, Ražab. Tieto mesiace sú okrem iného posvätné, pretože počas nich je boj zakázaný, majú byť akousi nútenou prestávkou vo vojne, aby si strany celý ich spor znova premysleli. Z povinnosti zanechať boj v týchto mesiacoch existujú dve výnimky: prvá hovorí, že ak by boli muslimovia počas nich napadnutí, je ich povinnosťou brániť sa, druhá výnimka predpokladá, že nepriateľ i napriek príchodu týchto mesiacov a žiadosti muslimov o uzavretie prímeria by s jeho uzavretím nesúhlasil.

5.2. Zmluvy o nedotknuteľnosti (Aqd Al Zimma)

Zmluvu o nedotknuteľnosti S. Sábeq charakterizoval ako zmluvu, v ktorej vládca alebo jeho zástupca ponechá ľudí Knihy alebo ľudí iného presvedčenia v ich presvedčení za dvoch podmienok:

- 1) že budú akceptovať ustanovenia islamu vo všeobecnosti,
- 2) budú odvádzať symbolické poplatky za poskytnutie ochrany, tzv. žizju.

Práva a povinnosti vyplývajúce z tejto zmluvy sa potom vzťahujú nielen na osobu, ktorá ju podpísala, ale i na jej potomstvo. Z obsahu takejto zmluvy muslimom vyplývajú nasledujúce povinnosti:

- a) zákaz bojovať proti takýmto ľuďom
- b) zachovávať im ich majetky
- c) ochraňovať ich česť
- d) vyhýbať sa prejavom, ktoré by im mohli ublížiť.

Vzťah nemuslimov, ktorí Zmluvu o nedotknuteľnosti podpísali, k islamskému štátu sa bude riadiť nasledujúcimi pravidlami.

1. Čo sa týka obchodných vzťahov, nie je im dovolené, aby sa správali v rozpore s islamskými zásadami v tejto oblasti. To znamená, že im nie je dovolené uzatvárať zmluvy alebo riadiť sa obchodnými zvyklosťami, ktoré islamské náboženstvo nepripúšťa, ako je napr. uzatváranie úžerníckych zmlúv.
2. V otázke trestov sa na nich vzťahuje to, čo sa vzťahuje na muslimov.
3. V otázkach spojených s náboženskou slobodou, ako je vykonávanie náboženských obrádov a pod. a v otázkach uzatvárania manželstva alebo jeho rozvodu je im ponechaná úplná sloboda, a to podľa zásady, ktorá hovorí: "Nechajte ich

i to, čo vyznávajú".

4. Ak by medzi takýmito ľuďmi nastal nejaký spor a oni by prišli za muslimami, aby takýto spor rozhodli, potom islamské zákonodarstvo dáva muslimom dve možnosti: buď rozhodnúť spor v súlade so zásadami islamu, alebo odmietnuť rozhodovania takéhoto sporu a odkázať sporové strany na iného rozhodcu. Je na stranách sporu, či takúto podmienku rozhodovania prijímú, alebo nie.

Zmluvu o nedotknuteľnosti so všetkými výhodami, ktoré nemuslimom prinášala, zvlášť záväzok muslimov na ich ochranu, bolo možné uzatvárať tak s ľuďmi, ktorí žili spoločne priamo s muslimami, ale i s ľuďmi, ktorí boli od miesta pobytu muslimov vzdialení. Napr. s kresťanmi v oblasti Nežrán prorok Muhammad uzavrel Zmluvu o ochrane, v ktorej stálo: "Nežrán a jej okolie má ochranu Boha a záväzok Muhammada, proroka a posla Božieho, že im ostane to, čo majú, či by už šlo o málo alebo veľa. Nebude vymenený kňaz z ich kňazov a ani mních z ich mníchov a ani rabín z ich rabínov. Nebude sa k nim nik správať z pohľadu nadradenosti a sily, nebude im spôsobená strata a ani ťažkosť. Nevkročí na ich územie armáda. Ak by niekto z nich žiadal o nejaké právo, tak sa bude rozhodovať podľa zásad umiernenosti, teda tak, aby oni neukrividili, ale aby nebolo ukrivdené ani im. Kto z nich by sa dopustil úžerníctva v budúcnosti, tak som oslobodený spod tohto záväzku voči nemu (záruka obsiahnutá v tejto zmluve sa naňho nebude vzťahovať). Nik z ľudí nebude braný na zodpovednosť za krivdy iného. Na ustanovenia tejto zmluvy majú ochranu Božiu, záväzok Muhammada, proroka a posla Božieho".

Ustanovenia Zmluvy o ochrane ukladajú dokonca muslimom povinnosť brániť ľudí, s ktorými majú túto zmluvu uzavretú, pred ich vládcami. To znamená, že ak by si niektorý vládca

v zmluve zakotvil, že ostane vládnuť svojim ľuďom a takáto zmluva by bola muslimami akceptovaná, potom musí vládnuť spravodlivo. Ak by sa začal dopúšťať krívd voči svojim ľuďom, začal by ich bezprávne zabíjať, okrádať atď., potom majú muslimovia povinnosť týchto ľudí v nevyhnutnej miere pred ním ochrániť.

Čo sa týka porušenia alebo vypovedania Zmluvy o ochrane, všeobecne možno povedať, že k jej porušeniu dôjde, ak strana, ktorá je ňou zaviazaná, poruší základné ustanovenia a hodnoty chránené islamským náboženstvom alebo ak poruší ustanovenia tejto zmluvy. Napr. ak by takáto osoba odmietala platiť žizju, zabila by muslima, dopustila by sa špionáže, atď. Neporuší sa takáto zmluva a nevypovie, ak by osoba ňou viazaná napr. vykonala odsúdenia hodnú vec, ohovárala by alebo krivo obvinila muslima. V takom prípade sa však postupuje podľa zákona, aby sa krivda odstránila.

Medzi ďalšie ustanovenia týkajúce sa tejto zmluvy patrí i všeobecné ustanovenie, že ak by nejaká osoba vypovedala alebo porušila túto zmluvu, na takéto porušenie sa hľadí individuálne, čo znamená, že akékoľvek negatívne následky, ktoré by z porušenia pre túto osobu plynuli, sa nedotýkali manželky alebo detí (potomstva). Osoba, ktorá takúto zmluvu poruší alebo vypovedá, dostáva sa do postavenia vojnového zajatca.

5.2.1. Žizja - symbolický poplatok za poskytnutie ochrany

V súvislosti so Zmluvou o nedotknuteľnosti (Aqd Al Zimma) sa spomína i poplatok za poskytnutie ochrany - žizja. Tento poplatok je povinný platiť každý nemuslim, na ktorého sa vzťahuje Zmluva o nedotknuteľnosti. Islam tento poplatok týmto ľuďom uložil ako protipól dávky zakat ⁽⁶⁾, ktorú muslimovia

(6): O zakate pozri publikáciu Abdulwahab Al-Sbenaty, Islam - viera a náboženstvo, ALJA s.r.o., Bratislava 2002

musia odvádzať a z ktorej jedna časť pripadá na správu verejných záležitostí a vojska. Teda, aby boli muslimovia a nemuslimovia rovní v povinnostiach prispievať na správu verejných záležitostí, pretože tak muslimovia, ako i nemuslimovia majú v rámci štátu rovnaké práva a rovnako využívajú výhody i služby štátu a štátnych inštitúcií. Preto výmenou za to, že muslimské vojsko týchto ľudí ochráni pred ich nepriateľmi a zrovnoprávni s muslimami, majú povinnosť platiť žizju.

Žizju je povinný platiť každý nemuslim, na ktorého sa Zmluva o nedotknuteľnosti vzťahuje, bez ohľadu na jeho rasu, náboženstvo, atď., ktorý spĺňa stanovené predpoklady pre jej platenie. Týmito predpokladmi sú: mužské pohlavie, dospelosť a sloboda. Neodvádzajú ju teda ženy, deti, otroci (pokiaľ by existovali), duševné chorí, práceneschopní, biedni ľudia, slepci, hendikepovaní, teda každý, kto pre nejakú poruchu nemôže pracovať. Žizju nemajú povinnosť odvádzať ani mnísi okrem prípadu, že by boli bohatí.

Čo sa týka sumy alebo množstva žizje, názory učencov sa líšili. Niektorí pre žizju stanovovali fixnú sumu podľa majetnosti toho, kto ju má odvádzať (Abú Hanífa a Ahmad), iní zase hovorili, že má stanovenú spodnú hranicu, avšak horná hranica nie je limitovaná a jej určenie náleží vládcom podľa finančnej situácie toho, kto ju má odvieť (Al Šáfi'i). Tretia skupina učencov zase zastala stanovisko, že tento poplatok nemá stanovenú ani hornú a ani dolnú hranicu a je len na vládcovi určiť, koľko by mal povinnosťný subjekt odvieť, aby ho to finančne nezaťažilo (Málek).

V tomto smere sa objavujú i prípady, kedy sa k zmluvám o nedotknuteľnosti mohlo pridať ustanovenie, ktoré ukladalo ľuďom ňou zaviazaným pohostenie tých muslimov, ktorí sa u nich zastavia. Nešlo o samovoľné ustanovenie, ale o zmluvnú povinnosť zabezpečiť pohostenie muslimov na jeden deň a jednu noc.

Jedného dňa prišli ku Kalifovi Omarovi Bin Al Chattábovi ľudia zaviazaní takouto zmluvou a sťažovali sa mu: "Keď sa muslimovia zastavujú u nás, ukladajú nám zarezanie dobytká a sliepok, aby sme ich pohostili". Omar im povedal: "Pohostite ich z toho, čo obvykle jete a nedajte im nič viac".

Jeden z príkazov proroka smeroval k tomu, aby sa ľudia zaviazaní Zmluvou o ochrane nikdy nezaťažovali poplatkom žizja. Šlo skôr o to, aby mali pocit, že prispievajú na správu verejných vecí a aby sa o verejné záležitosti a ich ochranu aj starali.

5.3. Zmluva o zaručení bezpečnosti (Aqd Al Amán)

Podstata tejto zmluvy spočíva v tom, že ak by akákoľvek osoba z radov nepriateľov požiadala muslimov o zaručenie svojej bezpečnosti zo strany muslimov, tak sa jej v takejto požiadavke vyhovie, a teda nik z muslimov sa jej nesmie dotknúť v zlom z akejkoľvek stránky.

S. Sábeq píše, že právo zaručiť bezpečnosť osobe z radov nepriateľov patrí každému muslimovi, mužovi i žene, slobodnému i otrokovi. Ktokoľvek z muslimov, s výnimkou neplnoletých osôb a osôb trpiacich duševnou chorobou, má právo zaručiť bezpečnosť ktorejkoľvek osobe z radov nepriateľov muslimov, ak o to takáto osoba požiadá.

V tomto ohľade sa spomína výrok proroka Muhammada, ktorý rozprávala Um Hání Bint Ebí Táleb, keď povedala: Povedala som: "Posol Boží, syn Um Ali tvrdil, že zabije muža, ktorému som zaručila bezpečnosť". Posol Boží (p.) povedal: "Zaručujeme bezpečnosť tomu, komu si zaručila bezpečnosť ty, Um Hání".

Ak by bola nejakej osobe z nepriateľov muslimov zaručená bezpečnosť, tak sa jej nesmie žiaden muslim už dotknúť v zlom. Zaručením bezpečnosti takáto osoba dostala záruku, že nebude

siahnuté na jej život a že nebude zotročená (i keby sa vo vzťahu k takýmto osobám uplatňovala reciprocita, ktorá ustanovuje, že by sa mala zotročiť).

Túto zásadu razantným spôsobom potvrdil napr. Omar, druhý kalif po smrti proroka Muhammada. Omarovi sa totiž dostala správa, že niektorí vojaci z radov muslimských vojsk povedali jednému vojakovi z vojska Peržanov, keď ho prenasledovali po porážke Perzskej armády: "Neboj sa" a potom ho zabili. Omar napísal veliteľovi muslimského vojska: "Dostalo sa mi, že niektorí vaši ľudia prenasledujú osoby cudzincov, ktorí odmietali uveriť. Keď je takáto osoba na kopci už nedosiahnuteľná, povedia jej: "Neboj sa" a keď ju dostihnú, tak ju zabijú. Prisahám na Toho, v moci ktorého je moja duša (na Boha), ak by sa mi dostalo, že by niekto takéto niečo urobil, tak mu zotnem hlavu".

Zmluva o zaručení bezpečnosti sa stáva platnou v momente, keď bola uzavretá, teda v momente, keď bola niekomu zaručená bezpečnosť a účinnou sa stáva v momente, keď ju schváli vládca alebo veliteľ armády. Keď je zmluva platná i účinná, osoba, s ktorou bola uzavretá, sa dostáva do postavenia osôb, s ktorými sa uzavrela Zmluva o nedotknuteľnosti. Zmluvu o zaručení bezpečnosti možno zrušiť len vo výnimočných prípadoch, keď sa dokáže, že osoba, s ktorou bola uzavretá, ju uzavrela, aby uškodila muslimom, napr. dopustením sa špionážnej činnosti.

S. Sábeq k uvedenému dodal, že jednotlivým muslimom prisľúcha zaručovať bezpečnosť len jednej alebo dvom osobám, a nie skupine nepriateľov. So skupinou môže takúto zmluvu uzavrieť len vládca. Rozdiel medzi Zmluvou o zaručení bezpečnosti a Zmluvou o nedotknuteľnosti je v dobe platnosti každej z nich. Pretože kým platnosť zmluvy o nedotknuteľnosti je časovo neobmedzená, zmluva o zaručení bezpečnosti je časovo obmedzená na dobu, ktorá nepresahuje jeden rok. Ak by sa takáto osoba rozhodla usadiť na území islamského štátu,

potom sa tento vzťah mení na vzťah rovnajúci sa vzťahu vyplývajúcejmu zo Zmluvy o nedotknuteľnosti a takáto nedotknuteľnosť sa týka, podobne ako tomu bolo pri zmluve o nedotknuteľnosti, manželky, nepľnoletých synov, všetkých dcér, matky, starých matiek a sluhov, pokiaľ by žili s osobou, ktorej bola záruka o zaručení bezpečnosti daná.

V tomto smere sa na poslov znepriatelených strán vzťahovali tie isté ustanovenia, aké sa vzťahovali na osobu, ktorej bola bezpečnosť zaručená. S. Sábeq uvádza, že i keby nepriateľ zabil rukojemníkov z radov muslimov, ktorých držal, nesmú sa zabíjať poslovia nepriateľov, pretože prorok Muhammad povedal: *"Splnenie (vlastného) sľubu i so zradou (zo strany) nepriateľa je lepšie než zrada za zradu"*.

Majetok vo vlastníctve osoby, s ktorou bola uzavretá Zmluva o zaručení bezpečnosti, je nedotknuteľný a nemožno ho skonfiškovať okrem prípadu, ak by takáto osoba zmluvu porušila a bojovala by proti muslimom. Potom jej majetok prepadne islamskému štátu ako vojnová korisť. Dedičia takejto osoby z tohto majetku nedostanú nič, i keby žili na území islamského štátu.

Iná situácia by nastala v prípade, ak by takáto osoba (ktorej bola zaručená bezpečnosť) zomrela na území islamského štátu alebo mimo jeho územia bez toho, aby zmluvu porušila. V takomto prípade majetok dedia jej dedičia (takéto dedenie odmietal z učencov len Al Šáfí'i). V prípade takejto smrti má vláda islamského štátu povinnosť previesť majetok takejto osoby na jej dedičov. Ak by takáto osoba nemala dedičov, potom prepadá majetok v prospech islamského štátu.

5.4. Závaznosť zmlúv a dohôd z hľadiska islamského náboženstva

Boh najvyšší na mnohých miestach v Koráne upozorňuje muslimov, že majú dodržiavať svoje zmluvy a dohody. Nájdeme to napr. hneď v prvom verši piatej kapitoly Koránu, ktorý hovorí: "Vy, ktorí ste uverili, dodržujte zmluvy..."

V tejto súvislosti prorok Muhammad (p.) povedal: *"Dobré dodržanie zmluvy patrí k viere"*.

Verše Koránu upozorňujú muslimov, že nedodržanie sľubu alebo zmluvy je veľkým hriechom, že za každý sľub alebo zmluvu človek nesie zodpovednosť a bude sa za jej dodržanie zodpovedať. Ďalej, že dodržiavanie sľubov je jednou z vecí za ktoré nakoniec veriaci dosiahne raj, atď.

Prorok Muhammad (p.) povedal: *"Tri vlastnosti, ak sú u niekoho, tak je pokrytec, aj keby sa postil, modlil a tvrdil, že je muslim: Keď rozpráva, tak klame, keď sľúbi, tak sľub nedodrží a keď je mu niečo zverené, tak sa zrady dopustí"*.

Podľa S. Sábeqa však zmluvy, ktoré by mal muslim dodržiavať, teda mali by mať preňho záväzný charakter, musia spĺňať nasledujúce podmienky:

1. Aby neporušovali alebo nepriečili sa žiadnemu z ustanovení islamského zákonodarstva, o ktorom panuje všeobecná zhoda.
2. Aby boli urobené voľne a slobodne, pretože nemožno sa zaviazť zmluvou, ktorá nebola slobodne uzavretá.
3. Aby bola zmluva jasná a zreteľná, teda aby neobsahovala nejasné ustanovenia, ktoré by sa dali rôzne interpretovať.

Na strane druhej je zmluva ukončená alebo možno od zmluvy odstúpiť v nasledujúcich prípadoch:

1. Ak boli zmluvy uzavreté na určitý čas alebo na splnenie určitého účelu a tento čas uplynul alebo účel bol dosiahnutý.
2. Ak by nepriateľ zmluvu porušil.

3. Ak by sa objavili jasné náznaky zrady a ľsti. To má oporu napr. vo verši Koránu z 8. kapitoly, verš č. 58, ktorý hovorí:

"A ak by si sa bál zrady od nejakých ľudí (s ktorými máš uzavretú mierovú alebo spojeneckú dohodu - sľub), tak im ho (záväzok) odmietni úplne jasne (zreteľne a jasne im oznám, že od tejto zmluvy alebo sľubu odstupuješ). Veď Boh nemá rád zradcov."

V tomto smere však islamské zákonodarstvo stanovuje, že ak by muslimovia pocítili zradu u tých, s ktorými majú uzavretú mierovú zmluvu, nie je dovolené proti nim bojovať bez toho, aby im muslimovia oznámili vypovedanie zmluvy a bez toho, aby sa o takomto vypovedaní dozvedeli všetci tí, ktorí sú zmluvou dotknutí.

Selím Bin Ámer uvádzal príhodu, ktorá sa stala za čias Muáviju (Muávija bol prvý kalif z umejjovského rodu a zakladateľ umejjovského kalifátu) a povedal: "Medzi Muávijom a Rimanmi bola mierová dohoda. Muávija vyzbrojil vojsko a začal pochod smerom k Rimanom, aby na nich zaútočil v momente, keď sa platnosť tejto zmluvy skončí. Keď Muávija dorazil na čele vojska do blízkosti hraníc s Rimanmi sa naraz objavil muž na koni a zvolal: "Boh je veľký, Boh je veľký, dodržať záväzky a nezraďiť!". Všetci sa pozreli, kto to prehovoril. Bol to Amro Bin Absa. Muávija sa ho spýtal, čo tým myslí ?. Amro odpovedal: "Počul som posla Božieho (p.) hovoriť: "Kto by mal s nejakými ľuďmi uzavretú dohodu, nech dohodu neporuší až dovtedy, kým neuplynie doba, na ktorú bola uzavretá alebo dovtedy, kým ju s úplnou jasnosťou nevypovie". Selím pokračoval v rozprávaní a dodal: "A tak sa Muávija s vojskom vrátili späť".

Muhammad Bin Al Hasan v knihe Veľký pochod napísal:

"Ak by princ veriacich (bola to prezývka, ktorou sa zvykli kalifovia označovať) poslal ku kráľovi nepriateľov, oznamujúc mu vypovedanie zmluvy, ak by na to boli dôvody, potom by muslimovia nemali na nich a ani na okraje ich kráľovstva zaútočiť až dovtedy, kým neprejde dostatočný čas na to, aby kráľ poslal k týmto odľahlým koncom kráľovstva správy o vypovedaní zmluvy. To preto, aby si títo nepriatelia dali pozor na to, aby sme ich nič netušiacich neprekvapili. Ale i napriek tomu, ak by muslimovia určite vedeli, že k skupine nepriateľov sa nedostala správa o vypovedaní zmluvy, tak by na nich nemali zaútočiť, až kým sa to táto skupina nedozvie, pretože takýto útok by sa podobal klamstvu a zrade. A keďže muslimovia by sa mali vyhýbať klamstvu a zrade, mali by sa vyhýbať i všetkému, čo by sa na klamstvo a zradu podobalo."

Základnú zásadu ohľadom uzatvárania a dodržiavania zmlúv vyjadruje i jeden z výrokov proroka Muhammada, v ktorom okrem iného povedal: "... Muslimovia sú povinní dodržiavať svoje záväzky, ku ktorým sa zaviazali, s výnimkou záväzku, ktorý by zakazoval niečo (islamským náboženstvom) dovolené alebo by povoľoval niečo (islamským náboženstvom) zakázané.". Pod povolením niečoho zakázaného sa môže myslieť napr. záväzok, že muslimovia povolia druhej strane okrádanie alebo útočenie na tretiu stranu. Pod zakázaním niečoho dovoleného sa môže myslieť napr. záväzok, že by sa muslimovia vopred vzdali práva na obranu svojho štátu v prípade útočenia zo strany nepriateľov.

Šiesta kapitola

Žihád - vynaloženie úsilia

Šiesta kapitola

Žihád - vynaloženie úsilia

Žihád (Džihád) v arabskom jazyku znamená "vynaložiť úsilie", t.j. vykonať všetko, čo je v silách človeka, na to, aby dosiahol určitý cieľ. V ponímaní islamského náboženstva žihád znamená to isté, t.j. vynaložené úsilie na dosiahnutie Božej spokojnosti. K Božej spokojnosti sa môže muslim priblížiť tým, že bude vynakladať snahu držať sa toho, čo Boh určil a zásad, ktoré On stanovil. O držanie sa určených zásad pôjde napr. v prípade úsilia človeka prekenuť svoje neoprávnené túžby, regulovania svojho správania, odvrátenia zla alebo nebezpečenstva, ktoré mu hrozilo, znášania ťažkostí spojených so zabezpečením živobytia atď. O žiháde možno tiež povedať, že predstavuje všetko, čo muslim koná, sledujúc tým Božiu spokojnosť. Pojem žihád možno chápať v dvoch zmysloch, v širšom a v užšom zmysle.

Delenie žihádu na širší a užší zmysel sa v islamskej literatúre často nepoužíva i keď tento pojem v sebe nesie oba významy. Častokrát sa však stretávame s tým, že sa slovo žihád stotožňuje len s ozbrojeným bojom (žihád v užšom zmysle) a zabúda sa pritom na tú jeho najpodstatnejšiu a hlavnú časť, t.j. akékoľvek úsilie muslima na dosiahnutie Božej spokojnosti, a to vo všetkých oblastiach ľudského života (žihád v širšom zmysle). Z dôvodu lepšieho pochopenia tohto pojmu sme zvolili toto delenie.

1. Pod pojem žihád v širšom zmysle možno subsumovať akékoľvek pozitívne úsilie, ktoré človek vo svojom živote vynaloží v súlade s islamským náboženstvom. To znamená, že ak islamské náboženstvo muslimovi prikazuje byť poctivým

a čestným, tak snaha muslima držať sa čo najviac poctivosti a čestnosti je žihád. Ak islamské náboženstvo ukladá manželovi zabezpečiť rodinu finančne a manžel chodí do práce, aby svoju rodinu zabezpečil, tak je to žihád. Ak islamské náboženstvo ukladá matke starať sa o výchovu svojich detí a matka sa snaží o čo najlepšiu výchovu pre ne, tak je to žihád. Ak islamské náboženstvo káže muslimovi, aby sa čo najviac vyhýbal hádkam a sporom, aby neklamal, aby nekradol, aby nezabíjal, aby dodržiaval modlitbu, pôst a iné a on sa o to snaží, tak je to žihád. Mohli by sme do nekonečna menovať správania a situácie, ktoré by sa dali pod pojem žihád v širšom zmysle zahrnúť. Pod toto širšie chápanie pojmu žihád sa zaraďuje aj žihád v užšom zmysle, ktorý predstavuje boj za ochranu islamského náboženstva a základných ľudských hodnôt a práv.

Pod pojmom "žihád (snaha) za cestu, ktorú Boh určil", treba vo všeobecnosti rozumieť mierovú snahu a mierové vynaloženie úsilia na oznámenie islamu ľuďom, ale aj žiť v súlade so zásadami, ktoré Boh ľuďom v Koráne uložil.

Žihád v užšom zmysle je len jedna zo súčastí pojmu žihád v širšom zmysle.

2. Žihád v užšom zmysle. Pod žihád v užšom zmysle sa chápe vynaloženie všetkého úsilia na obranu islamského náboženstva a na zabezpečenie jeho oznámenia ľuďom. Treba tu poznamenať, že žihád v užšom zmysle nikdy neznamenal dobývanie alebo okupáciu územia iných alebo dosahovanie akýchkoľvek podobných cieľov.

Z určitého uhlu pohľadu možno žihád v užšom zmysle porovnať k brannej povinnosti, ktorú dnes poznáme i keď sa od nej v určitých črtách odlišuje.

V ďalšom výklade sa budeme už zaoberať len výkladom a úpravami pojmu žihád v užšom zmysle, t.j. všeobecná povinnosť ochraňovať islamské náboženstvo, jeho hodnoty, ochrana muslimov, ich života, slobody, majetku, vlastní a iné.

6.1. Žihád ako všeobecná povinnosť

Žihád v užšom zmysle predstavuje povinnosť určenú všetkým muslimom, pokiaľ nebezpečenstvo, ktoré si vyžaduje jeho plnenie, zotrváva. To znamená, že pokiaľ by žihád vykonala určitá skupina muslimov a takáto skupina by dokázala nebezpečenstvo odvrátiť, tak ostatní už povinnosť jeho výkonu nemajú.

Z hľadiska povinností vyplývajúcich zo žihádu v užšom zmysle islamské právo rozlišuje dva druhy takýchto povinností:

1. Povinnosti všeobecne určené (v arabskom jazyku Fard ajn): ide o také povinnosti, ktoré sú uložené všetkým muslimom súčasne a každý muslim ich musí dodržať.
2. Povinnosti určené len v dostačujúcej, nevyhnutnej miere (v arabskom jazyku Fard kifája): ide o povinnosti, ktoré, ak vykoná časť muslimov v dostačujúcej miere, potom ich ostatní vykonať nemusia.

Žihád sa stáva všeobecne určenou povinnosťou, teda nielen pre určitú skupinu, ale pre každého muslima v troch prípadoch:

1. Ak by sa muslim zúčastnil ozbrojeného konfliktu, pri ktorom sú ohrozené záujmy a hodnoty chránené islamským náboženstvom, vtedy je povinnosťou muslima zapojiť sa doň aktívne.
2. Ak by nepriateľ obsadil miesto alebo štát, v ktorom bývajú muslimovia, vtedy je povinnosťou všetkých obyvateľov proti nemu bojovať, až kým ho z tohto miesta nevyženú. Spod tejto povinnosti nie je nik oslobodený.
3. Ak by vládca, resp. štát povolal muslimov do zbrane, potom je povinnosťou každého muslima nastúpiť na vojenskú službu, pokiaľ z jej výkonu nie je oslobodený.

6.2. Spôsobilosť na výkon žihádu

Žihád je povinnosťou každého človeka, ktorý spĺňa nasledujúce podmienky:

1. Je muslimom, pretože táto povinnosť vyplýva priamo z ustanovení islamského náboženstva. Nemuslim nie je ňou viazaný.
2. Je mužského pohlavia. Ženy sú tým ušetrené útrap vojny a jej následkov. Nie je však zakázané, aby ženy vojsko sprevádzali a vykonávali nie menej dôležité práce, ako je napr. ošetrovanie ranených.
3. Netrpí žiadnou duševnou poruchou.
4. Je plnoletý.
5. Je zdravý, teda netrpí žiadnou zdravotnou prekážkou alebo vadou, ktorá by mu neumožnila zúčastniť sa boja.
6. Ďalšou podmienkou je, že takýto muslim má zabezpečenú svoju obživu i obživu svojej rodiny, až kým nevykoná svoju povinnosť.

Ak by sa niekto chcel zúčastniť nepovinného žihádu, teda žihádu, ktorý si nevyžaduje účasť všetkých muslimov, musí okrem všeobecných podmienok splniť ešte dve ďalšie:

1. Musí mať povolenie rodičov. Účasť na nepovinnom žiháde je podmienená súhlasom rodičov. Ibn Omar, jeden zo spoločníkov proroka Muhammada, rozprával: "Prišiel k prorokovi (p.) jeden muž a požiadal ho o povolenie ísť do boja a vykonať žihád. Prorok sa ho spýtal: Sú tvoji rodičia živí? Muž povedal: Áno. Prorok mu nato povedal: Staraj sa o nich, to bude tvoj žihád".
2. Povolenie veriteľa. Muslim sa nesmie dobrovoľného žihádu zúčastniť, pokiaľ má voči niekomu dlh, iba ak by mu takúto účasť veriteľ povolil, alebo by takýto muslim svojmu veriteľovi dal zálohu postačujúcu na úhradu dlhu pre prípad, že by sa nevrátil, alebo by sa zaňho zaručil solventný ručiteľ.

6.3. Postavenie toho, kto pri výkone žihádu zomrie, z hľadiska islamského náboženstva

Nakoľko žihád v užšom zmysle predpokladá určitý ozbrojený stret, predpokladá sa, že v ňom padnú aj muslimovia. Muslim, ktorý padne pri plnení toho, čo Boh určil, sa nazýva šehíd. Slovo šehíd sa zvykne do slovenského jazyka prekladať ako mučeník. Tento preklad, i keď v určitých prípadoch slovo šehíd vystihuje, nie je úplne výstižný a presný, pretože šehídom nemusí byť len muslim, ktorý bol umučený za svoju vieru.

Odmena, ktorú islamské náboženstvo šehídovi sľubuje, je veľká. Existuje mnoho veršov a výrokov, ktoré hovoria o takejto odmene. Jeden z nich hovorí: "V raji je sto úrovní, ktoré Boh pripravil pre tých, ktorí sa usilujú o cestu, ktorú Boh určil (teda konajú žihád v širšom zmysle). Medzi dvoma úrovňami je ako medzi nebom a zemou. Ak budete od Boha niečo pýtať, tak od Neho pýtajte Firdous, pretože je to stred raja a vrchol raja, nad ním je Boží trón a z neho pramení rieka raja".

Ďalší výrok hovorí: "Šaháda (smrť pre cestu, ktorú Boh určil) predstavuje smrť jedným zo siedmich spôsobov. Okrem toho, kto padol (v boji) pre cestu, ktorú Boh určil, sa aj ten, kto zomrel na mor, považuje za šehída, aj utopený je šehíd, ten, kto zomrel v dôsledku hnisavých chorôb, ktoré spôsobili horúčku a kašeľ, je šehíd, ten, kto zomrel v dôsledku choroby, ktorá postihla brucho, ten kto zomrie v dôsledku popálenia, je šehíd, ten kto zomrel pod zrúcaninou, je šehíd a žena, ktorá zomrela počas pôrodu, je šehídkou". Výrok teda hovorí, že každý muslim, ktorého postihne choroba alebo nešťastie, z ktorej má veľké bolesti a on takéto bolesti strpí, sa považuje za šehída, t.j. akoby zomrel v dôsledku boja, ktorý on zdolával.

6.4. Žihád v súčasnom ponímaní muslimov

V predchádzajúcom výklade sme si vysvetlili celkový význam pojmu žihád a jeho pôvodné právne úpravy. Skúsme sa teraz pozrieť, ako muslimovia tento pojem dnes chápu.

Ako bolo v predchádzajúcom výklade neraz podčiarknuté, elementárnym prvkom žihádu v užšom zmysle ako pojmu a inštitútu je obranný a ochranný prvok. To znamená, že tento inštitút bol Koránom uložený ako obranný mechanizmus chrániaci základné hodnoty islamského náboženstva a islamskej spoločnosti. Žihád v užšom zmysle je teda inštitút, ktorý mobilizuje muslimov alebo určitú časť z nich na ochranu svojho náboženstva, života, zdravia, majetku, vlasti, cti, atď. Tento ochranný mechanizmus nastupuje, keď je niektorý z uvedených hodnôt globálne, nie na úrovni jednotlivca, ohrozený. Ako sme už spomínali, tento ochranný mechanizmus sa dnes prejavuje, aj keď s určitými výhradami, v podobe brannej povinnosti. Existujú ale v islamskom svete i mimo neho určité skupiny a hnutia muslimov, ktoré výkon žihádu v užšom zmysle neviažu na štátom organizovanú formu. To znamená, že zastávajú stanoviská, že muslim je povinný vykonať žihád v užšom zmysle i mimo armády určitého štátu, pokiaľ tento štát alebo táto armáda neplnia dostatočne svoje povinnosti pri ochrane hodnôt presadzovaných islamským náboženstvom. Tieto skupiny a hnutia preto majú občas aj organizované vojenské jednotky, ktoré operujú tam, kde nemôžu operovať štáty alebo tam, kde si myslia, že štát svoju povinnosť neplní dostatočne. Cieľom týchto hnutí sa potom stáva dosiahnutie nápravy tam, kde podľa ich mienky došlo alebo dochádza k ohrozovaniu

alebo porušovaniu hodnôt chránených islamským náboženstvom. To je aj dôvod, prečo takéto hnutia a skupiny majú podporu značnej časti muslimov, ktorá má pocit, že tieto hnutia obhajujú hodnoty chránené islamským náboženstvom tam, kde štáty ako také zlyhali alebo ochranu neposkytli dostatočne. Miera a stupeň podpory muslimov týmto hnutiam sa však líši v závislosti od prostriedkov, ktoré tieto hnutia používajú na ochranu hodnôt chránených islamským náboženstvom, v závislosti od geografickej oblasti, v ktorej tieto hnutia pôsobia a v závislosti od celkovej vzdelanosti obyvateľstva. Sú to tri hlavné faktory, ktoré určujú mieru podpory alebo sympatie muslimov voči určitému hnutiu alebo skupine.

Jednou z elementárnych otázok pri posudzovaní činnosti takýchto skupín a hnutí je definovanie obsahu ochranného prvku žihádu. To znamená, čo sa má pod ochranou presne chápať, aké prostriedky a mechanizmy sa majú na jej uplatnenie použiť a do akej miery. Pod ochranou možno chápať jednak odvrátenie určitého nebezpečenstva, ktoré nastalo alebo ochrana pred nebezpečenstvom, ktoré môže v budúcnosti nastať. Nebezpečenstvo hroziace určitej krajine alebo muslimom však môže mať charakter vojenský, politický, ekonomický atď. Aké prostriedky treba použiť pri odvrátení takéhoto nebezpečenstva ? Či použiť taký druh prostriedkov, ktoré sú ekvivalentné druhu ohrozenia, alebo možno použiť akékoľvek prostriedky na odvrátenie nebezpečenstva? Či použiť tieto prostriedky na území svojho štátu, alebo snažiť sa nebezpečenstvo odvrátiť bez ohľadu na hranice štátu ? Aké prostriedky možno použiť na odvrátenie nebezpečenstva, ak proti sebe stoja dve z hľadiska vojenskej, politickej a ekonomickej sily nerovnocenné strany ?

Základné pravidlá vedenia obrannej vojny, a teda i obranu a ochranu hodnôt chránených islamským náboženstvom sme si

v doterajšom výklade objasnili. Z neho jasne vyplýva, že akákoľvek odplata, odvrátenie nebezpečenstva alebo ochrana musí byť z hľadiska spôsobu a použitých prostriedkov ekvivalentná hroziacemu nebezpečenstvu, sledujúc pritom, aby nedošlo k porušeniu princípů spravodlivosti, úmernosti, aby nedochádzalo k porušovaniu pravidiel správania sa a ochrany civilného obyvateľstva. Teda, aby sa všetko dialo v súlade so zásadami a princípmi islamského náboženstva o ktorých sme sa v predchádzajúcom výklade zmienili.

Na záver treba poznamenať, že názory a postoje ľudí, či už ide o muslimov alebo nemuslimov, do veľkej miery ovplyvňujú a usmerňujú konkrétne životné situácie, ktoré prežívajú alebo ktoré na nich zanechali určité stopy. To znamená, že islamské náboženstvo síce stanovuje určité zásady a pravidlá, avšak miera ich dodržiavania je u každého muslima individuálnou záležitosťou ovplyvnenou celým radom ďalších faktorov. Medzi takéto faktory možno napr. zaradiť silu viery každého muslima, stupeň jeho trpezlivosti a výdrže, mieru kontroly svojho vonkajšieho správania, psychický i fyzický stav atď.

Záver

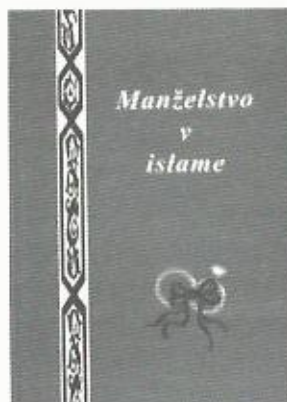
Zásady a úpravy islamského právneho systému v oblasti mierového a vojnového práva majú v prvom rade zabezpečiť, aby sa akýkoľvek vzniknutý spor urovnal mierovou cestou, teda aby nedochádzalo k žiadnym ozbrojeným konfliktom, pri ktorých by došlo k ohrozeniu života, zdravia, majetku a iných ľudských hodnôt, za ochranu ktorých sa islamské náboženstvo zasadzuje bez ohľadu na to, či ide o muslima, alebo nie. I keď reálny stav sa od spomenutých zásad občas odchýli, nie je to spôsobené islamským náboženstvom, jeho hodnotami alebo úpravami, ale individuálnym konaním niektorých muslimov, ktorí porušili ustanovenia islamského náboženstva a pritom žili v domnienke, že konajú správne a zodpovedne.

Použitá literatúra

- 1) Sejjed Sábeq, Fuqh Al Sunna, tretí zväzok, druhé vydanie, vydalo vydavateľstvo Dár Al Rejján Lilturás, Káhira, Egypt, 1990. Vydané v arabskom jazyku.
- 2) Dr. M. A. Al-Sábuny, Safwat Al-Tafásir (výklad Koránu v arabskom jazyku), vydalo vydavateľstvo Dár Al-Qur'án Al-Kerím, Libanon, Bejrut 1981 (1402 podľa islamského letopočtu), vydané v arabskom jazyku.
- 3) Muhammad Bin Abdulwahab, Muchtasar síret al rasúl, vydalo Ministerstvo pre islamské záležitosti, Saudská Arábia 1418 podľa islamského letopočtu, vydané v arabskom jazyku.
- 4) Muslim Bin Al Hažžáz Al Qušejri, Zbierka výrokov proroka Muhammada (p.) zvaná Sahíh muslim, vydalo vydavateľstvo Dár Al Hiláf, Bejrút, Libanon, 1987, vydané v arabskom jazyku.

Z edície islamských publikácií bolo doposiaľ vydané

1. Abdulwahab Al-Sbenaty, Kor'án, tridsiata časť s vysvetlivkami v slovenskom jazyku. Prvé vydanie v roku 1997, rozsah: 80 strán vrátane obalu.

2. Abdulwahab Al-Sbenaty, Manželstvo v islame. Prvé vydanie v roku 1998, rozsah: 116 strán vrátane obalu.

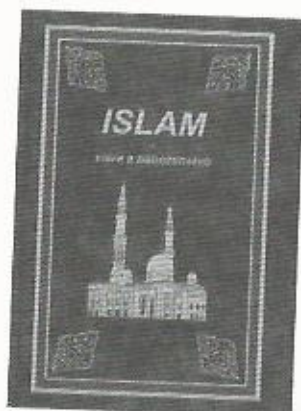
3. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán o Márii a Ježišovi. Prvé vydanie v roku 2000, rozsah: 91 strán.

4. Abdulwahab Al-Sbenaty, Korán z pohľadu vedy o Koráne. Prvé vydanie v roku 2001, rozsah: 76 strán

Z edície islamských publikácií bolo doposiaľ vydané

5. Abdulwahab Al-Sbenaty,
Islam - viera a náboženstvo.
Druhé vydanie v roku 2002,
rozsah: 160 strán

Vaše otázky môžete zasielať na adresu:

Abdulwahab Al-Sbenaty

P.O.Box: 140

850 00 Bratislava 5

E-mail: ispublikacie@hotmail.com *alebo* ippublic@pobox.sk

Poznámka: Pokiaľ by ste od nás do troch týždňov od odoslania listu alebo mailu neobdržali odpoveď, prosíme vás o jeho opätovné zaslanie pre prípad, že by sme ho neobdržali.

*Anas (jeden zo spoločníkov proroka Muhammada) rozprával, že prorok (p.) povedal (keď vojsko šlo na nejakú výpravu):
".. Nezabíjajte žiadneho starca, ani malé dieťa, ani ženu. Nemajte nenávisť v sebe, naprávajte a konajte dobro, pretože Boh má rád tých, ktorí dobro konajú"*

Abdulláh Bin Zejd povedal: "Prorok Muhammad (p.) zakázal rabovanie a zohavovanie mŕtvol"

Abú Bakr, prvý kalif po smrti proroka Muhammada (p.), odkázal Usámovi, veliteľovi vojsk muslimov, keď ho posielal do oblasti Šamu (prírodnej Sýrie): "Nedopúšťať sa zrady, neprekračujte mieru, nezohavujte mŕtvoly, nezabíjajte malého chlapca, ani starého starca, ani ženu, nesekajte palmy, nepodpaľujte ich, neodseknite plodný strom, nezarežte barana alebo kozu, ani kravu, ani ťavu, iba ak na jedenie; ak budete prechádzať pri ľuďoch, ktorí sa venujú len uctievaniu Boha (myslel tým kresťanských mníchov), tak ich nechajte v tom, čomu sa rozhodli venovať".

9 788096 826230

ISBN 80-968262-3-9